

Факкультет (ННІ) Гуманітарно-педагогічний

НУБІП України

УДК

ПОГОДЖЕНО **ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ**
Декан факультету (Директор ННІ) Завідувач кафедри

(назва факультету (ННІ)) (назва кафедри)

(підпис)

(ПІБ)

(підпис)

(ПІБ)

“ ” 20_р. “ ” 20_р.

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему Українсько - швейцарські відносини сучасний стан та перспективи
розвитку

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні
студії

Освітня програма Освітня програма

(назва)

Орієнтація освітньої програми

(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Гарант освітньої програми

(на когнітивний ступінь та виснє звання) (підпис) (ПІБ)

НУБІП України

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

к.політ.н., доцент

(науковий ступінь та виснє звання)

Грушецький Б.П.

(підпис)

(ПІБ)

Виконав

(підпис)

НУБІП України

Мельникова Вікторія Вікторівна

(ПІБ студента)

НУБІП України

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. КЛЮЧОВІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-ШВЕЙЦАРСЬКИХ ВІДНОСИН	6
1.1. Засади зовнішньополітичного курсу Швейцарії.....	6
1.2. Зовнішня політика Швейцарії у Центрально-Східній Європі.....	10
1.3. Історичні передумови формування українсько-швейцарських відносин.....	13
РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЧНА ТА ГУМАНІТАРНА ВЗАЄМОДІЯ	20
2.1. Розвиток політичних відносин між Україною та Швейцарією.....	20
2.2. Політика Швейцарії стосовно допомоги Україні у війні проти Росії.....	27
2.3. Роль культурної дипломатії у двосторонніх відносинах.....	30
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО	39
3.1. Розвиток зовнішньоекономічних відносин.....	39
3.2. Співпраця у фіскальній сфері.....	44
3.3. Співробітництво в аграрній галузі.....	51
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВСТУП

Актуальність теми. Загалом зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. В умовах динамічного розвитку світових економічних відносин у XXI ст. Швейцарія є одним зі світових лідерів у сфері економіки, чії цінності загального добробуту та високого рівня життя населення зростають у багатьох сферах міжнародного життя. Підтвердженням цього є визнання Швейцарії країною з найбільш конкурентоспроможною економікою у світі.

Країна також має значний економічний потенціал, світові досягнення в таких галузях економіки, як фінанси, фармацевтика, легка промисловість і годинникова справа, а також вигідне геополітичне положення. Ці фактори роблять Швейцарію зоною високого інтересу для наукових досліджень. Реалізація ефективної стратегії економічного розвитку Швейцарії вимагає детального аналізу економічної діяльності країни. Тому вивчення українсько-швейцарських відносин є дуже важливим для нашої країни.

Науково-теоретична основа виконання дослідження. Досить велику увагу даній тематиці приділяли такі видатні вчені, як: Н. Береза, Н. Бортник, С. Додін, Р. Калюжний, В. Колпаков, С. Котюрґін, М. Лещенко, Ю. Оланцева, В. Ортинський, О. Остапенко, Н. Отчак, Н. Салищева, О. Тильчик, О. Базелюк, А. Васалик, Х. Варноллі, Б. Десятник, Ю. Іванов, О. Квасовський, А. Крисоватий, Д. Серебрянський, Л. Сідельникова, О. Сторижко, В. Федосав, П. Чирва, Х. Юрій В. Фурман, А. Хавтур, А. Ходякова, М. Чорнюк, Л. Шила, И. Березник, Б. Головенко, С. Доратич, С. Павленко, Р. Пилипчук, П. Пашко, С. Перепьолкін, А. Калініченко, О. Коров'як, В. Радзивілюк, М. Шульга, А. Мазур, Ю. Шемшученко, І. Яковюк та інші.

Метою роботи є висвітлення українсько-швейцарських відносин, а також їх сучасного стану та перспектив розвитку.

Завдання призначені для досягнення цієї мети:

- визначити ключові чинники розвитку українсько-швейцарських відносин;
- дослідити засади зовнішньополітичного курсу Швейцарії;

- висвітлити зовнішню політику Швейцарії у Центрально-Східній Європі;
 - розкрити історичні передумови формування українсько-швейцарських відносин;

- дослідити політичну та гуманітарну взаємодію;

- визначити шляхи розвитку політичних відносин між Україною та Швейцарією;

- проаналізувати політику Швейцарії стосовно допомоги Україні у війні проти Росії;

- дізнатися роль культурної дипломатії у двосторонніх відносинах;

- висвітлити основні аспекти економічного співробітництва;

дослідити розвиток зовнішньоекономічних відносин;

- дізнатися основні аспекти співпраці у фінансовій сфері;

- визначити шляхи співробітництва в аграрній галузі.

Об'єктом дослідження є міжнародні відносини, що виникають в результаті співробітництва України та Швейцарії.

Предметом дослідження сучасний стан та перспективи розвитку міжнародних відносин України та Швейцарії.

Методи дослідження: робота написана з використанням системного аналізу. Використання порівняльного правового та логико-правового методів дозволило визначити перспективи розвитку українсько-швейцарських відносин.

Фактичною основою дослідження стала: Національна законодавча база, праці з міжнародних відносин, наукові праці сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених, офіційні дані Державного комітету зі статистики України.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження можуть бути використані:

- у науково-дослідницькій сфері – для подальшого розвитку та дослідження вченим, шляхів розвитку українсько-швейцарських відносин.

- у навчальному процесі – під час розроблення підручників та матеріалів лекційних занять.

Структура роботи. Відповідно до мети та завдань дослідження робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яťох підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 66 найменувань. Загальний обсяг роботи 64 сторінок.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1. КЛЮЧОВІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-ШВЕЙЦАРСЬКИХ ВІДНОСИН

НУБІП УКРАЇНИ

1.1. Засади зовнішньополітичного курсу Швейцарії

До нейтральних держав Європи в даний час входять Швейцарія, Австрія та Ірландія. Слід підкреслити, що Швейцарія є першою європейською країною, якій надано статус постійного нейтралітету.

Вже в 14 ст. в договорах окремих кантонів із сусідніми державами використовувався термін «сидить спокійно» - аналог сучасного постійного нейтралітету [1, с. 20].

У 1647 році під впливом Тридцятилітньої війни рада князів у Вілі вирішила заснувати армійську лігу для захисту нейтралітету. Цей внутрішній акт знаменує собою початок збройного нейтралітету Швейцарії. Джон

У 1648 р. Рудольф Ветштайн (мер Базеля) домогся зовнішньополітичного визнання незалежності Швейцарії в Мюнстері у Вестфалії [2, с. 10].

У 1848 році нейтралітет Швейцарської Конфедерації був закріплений у національній конституції. Слід підкреслити, що постійний нейтралітет Швейцарії був чітко визнаний, а не нав'язаний.

Відповідний документ - Закон про визнання і гарантії постійного нейтралітету Швейцарії та недоторканості її території - не вимагав від Швейцарії приєднання, він лише констатував згоду найважливіших

європейських країн про те, що «корисність Європейська політика нейтралітету вимагає «недоторканості та незалежності Швейцарії від

НУБІП УКРАЇНИ

будь-якого зовнішнього впливу», а також того, що «Швейцарія цілком гідна наданих їй переваг» [3, с. 16].

Національні особливості у сприйнятті основних конституційних засад мають значний вплив на державну політику, особливо зовнішню.

Швейцарці цінують свій нейтралітет і впевнені, що «нейтральний статус не тільки захистив Швейцарію від війни, але й допоміг захистити країну від розпаду, оскільки її багатомовні спільноти могли

б спокуситися використовувати те чи інше в разі конфлікту для

підтримки воюючих сторін партії» [1, с. 21]. Маловідомий факт вступу Швейцарії до ООН може слугувати яскравим свідченням національного характеру швейцарської політики і, перш за все,

ставлення до нейтралітету. Лише в 2002 р. на На другому референдумі

на цю тему (перший відбувся в 1986 році) більшість швейцарців проголосували за вступ до ООН. У декларації про вступ зазначено: «Швейцарія є нейтральною державою, статус якої визначається міжнародним правом.» [2, с. 9].

Не менш цікавим є ставлення Швейцарії до процесів

євроінтеграції – воно надзвичайно обережне та виважене з міркувань збереження незалежності, нейтралітету та захисту національних

інтересів [4, с. 27]. У травні 2004 р. Швейцарія підписала з ЄС «Другий

пакет» галузевих угод, який разом із «Першим пакетом» (набув чинності 1 червня 2002 р.) є своєрідною альтернативою вступу Швейцарії до ЄС. При цьому було вирішено не розглядати питання

вступу Швейцарії до ЄС як «стратегічну мету», а лише як «політичний варіант», тобто можливість [5].

Незважаючи на відсутність формального статусу Швейцарії як члена ЄС, ступінь її інтеграції в ЄС дуже високий, і очевидно, що

формалізація відносин з ЄС не є пріоритетом влади країни. У 1992 році уряд Швейцарії навіть подав заявку на вступ до ЄС, яку пізніше призупинив (після результатів референдуму), але не відкликав [2, с. 9].

По суті, Швейцарія залишається єдиною країною в Західній Європі, яка не є ні членом ЄС, ні НАТО. Звичайно, не лише аспекти безпеки стоять на заваді тіснішій інтеграції між Швейцарією та ЄС. Членство в ЄС може поставити під загрозу незалежність Швейцарії як одного зі світових банківських і бізнес-центрів.

Тому можна сказати, що Швейцарія не намагається зберегти нейтралітет, який вона зберігала в тому вигляді, в якому він існував протягом тривалого часу, а навпаки, намагається якомога ефективніше використовувати і наповнювати його в нових умовах, щоб переконцентрувати його та адаптувати до нових реалій міжнародного життя.

Загалом:

- відповідно до визначених концептуальних характеристик нейтралітету можна вважати, що Швейцарія є постійно нейтральною державою;

- Швейцарія протягом кількох десятиліть забезпечує національну безпеку та оборону, спираючись на власні збройні сили та міжнародні гарантії свого нейтралітету, але співпраця з міжнародними організаціями (ЄС, ООН, НАТО) займає важливе місце у зовнішній та безпековій політиці країни. Європейська нейтральна країна. Якщо проаналізувати причини вибору нейтралітету, то можна побачити, що цей вибір був продиктований насамперед зовнішньополітичними чинниками (нейтралітет Швейцарії (з 1815 р.) зумовлений прагненням зберегти єдність держави);

– З проголошенням нейтралітету держава на кілька десятиліть стала буферною зоною між двома військово-політичними блоками і фактично зникла з європейської політики як впливовий актор.

Водночас саме політика нейтралітету дала змогу вирішити питання державного суверенітету, провести економічні реформи, забезпечити належний економічний розвиток, ліквідувати іноземні військові бази.

Таким чином, аналіз змін у підходах нейтральних країн Європи до забезпечення безпеки може свідчити про значну трансформацію політики нейтралітету та фактичну відмову від політичної автономії на користь дедалі активнішої участі у регіональних і глобальних процесах. Швейцарія не намагається зберегти нейтралітет у тому

виді, в якому він існував тривалий час, а намагається максимально ефективно використовувати його в нових умовах, наповнити новим змістом, адаптувати до нових міжнародних реалій життя. У майбутньому можливі такі варіанти політики безпеки Швейцарії:

- збереження існуючого нейтрального статусу;
- відмова від політики нейтралітету, інтеграція до структур безпеки ЄС, але поза рамками НАТО;
- Відмова від нейтрального статусу, вступ до НАТО, курс на повну інтеграцію в євроатлантичні структури безпеки.

1.2. Зовнішня політика Швейцарії у Центрально-Східній Європі

Швейцарія, одна з найрозвиненіших країн світу, є унікальним прикладом держави та втіленням політичної поведінки, яка не передбачає євроінтеграцію.

Швейцарія є нейтральною державою, яка зберігає цей статус понад століття, керуючи ним у спосіб, який лише ставить її у вигідне становище. Зовнішня політика Швейцарії формується дуалізмом – відкритості та ізоляції, співпраці та автономії, нейтралітету та солідарності, незалежності та колективної безпеки.

Нейтралітет Швейцарії стоїть на заваді євроінтеграційним поривам країни, а населення настільки сильно пов'язує майбутнє країни з нейтралітетом і незалежністю, що вперто виступає проти «виходу в Європу». Тому Швейцарія є надзвичайно цікавою для вивчення країною, а формування її зовнішньої політики під впливом принципів постійного нейтралітету – для науковців загадкою.

Особливістю зовнішньої політики Швейцарії в Центральній та Східній Європі є збереження нейтралітету, особливо в реаліях сучасності. Зміна статусних характеристик суб'єктів міжнародних відносин особливо помітна на тлі останніх тенденцій розвитку міжнародних відносин. З припиненням функціонування елементів колишньої системи європейської безпеки, яка базувалася на балансі сил у протиставленні великих груп держав, поширення євроінтеграційних процесів на військову та зовнішньополітичну сфери пост-біполярного світу стоїть завдання розробки нових надійних механізмів безпеки та створення сучасної системи вирішення європейських проблем, особливо гострих. Ці проблеми суттєво торкаються інституту нейтралітету, який є однією з найдавніших форм зовнішньополітичної стратегії окремих держав [6].

Донедавна їх потенціал здавався повністю вичерпаним і непридатним для сучасних міжнародних відносин, в яких глобалізація не дозволяє жодній країні світу залишитися осторонь численних міжнародних проблем. Попри все, у міжнародній практиці політика нейтралітету залишається незмінною. Це доводить свою життєздатність. За останні роки європейські нейтральні держави не тільки зберегли свій вплив, а й значно розширили його. Беззаперечний науковий інтерес становить питання розвитку зовнішньої політики нейтральних держав Європи в сучасних умовах. Вивчення сучасної політики нейтральних держав Європи дозволяє показати потенціал традиційно використовуваних ними

дипломатичних, політичних, економічних та інших ненасильницьких мирних методів, які забезпечують безпеку та стабільний розвиток зовнішніх відносин [7].

Зовнішня політика Швейцарії в Центральній і Східній Європі та за її межами є дуже важливою і проявляється важливим аспектом швейцарського нейтралітету (Швейцарія тривалий час була посередником). Нерідко

швейцарські дипломати представляють інтереси тих країн, які не підтримують дипломатичних відносин одна з одною, наприклад, інтереси США на Кубі та в Ірані та інтереси Куби в США. Після розпуску Ліги Націй Швейцарія вирішила

не вступати до новоствореної ООН, а стати спостерігачем. Швейцарія стала

місцем розташування європейської штаб-квартири ООН, хоча вона приєдналася

до ООН лише в 2002 році як 190-й член. Швейцарія прохолодно ставиться до участі в євроінтеграційних процесах у Європі, незважаючи на те, що вона

виглядає анклавом, оточеним державами ЄС. Швейцарська Конфедерація не

приєдналася до ЄЕС, але стала країною-засновницею ЄАВТ у 1960 році.

Нормативні основи відносин між Швейцарією та ЄС були закладені в 1972 році, коли було підписано угоду про вільну торгівлю між ЄЕС і Швейцарією, державою-засновницею ЄАВТ. Процес зближення Швейцарії з Європейським

Союзом тривав, і в 1992 році Швейцарія підписала Угоду про Європейську

економічну зону як член ЄАВТ. Проте на референдумі 6 грудня 1992 року 50,3%

швейцарців проголосували проти членства в ЄЕЗ (49,7% «за») і 16 із 23 кантонів.

Однією з причин, чому Швейцарія не приєднується до ЄС, є глибоко вкорінені

традиції федералізму та прямої демократії. Якщо Швейцарія приєднається до

ЄС, їй доведеться провести реформи, спрямовані на передачу низки повноважень

від кантонів до центрального уряду, щоб він міг повноцінно представляти країну

в інституціях ЄС. Крім того, необхідно було б виключити зі сфери дії механізмів

прямої демократії (референдумів) ті питання, які належать до компетенції

наднаціональних інституцій ЄС [8].

Слід підкреслити, що зовнішня політика Швейцарії щодо країн

Центральної та Східної Європи (Польщі, Угорщини, Румунії, Чехословаччини,

Югославії та інших країн) тривалий час проводила нейтральну політику, але це

не означає, що країна існує окремо від усіх міжнародних процесів. Суспільство стає все більш інтегрованим і мережевим. Швейцарська інтеграція почалася після Першої світової війни, коли була створена Ліга Націй. Звичайно, спочатку Швейцарія не брала великої участі в справах Ліги, але з часом вона все ж стала важливим учасником усіх подій, пов'язаних з цією організацією.

Роль Швейцарії в Лізі Націй характеризувалася двома підходами: з одного боку, міжнародні зобов'язання щодо членства та, з іншого боку, збереження нейтралітету. Зіткнувшись із цією відповідальністю, Швейцарія діяла в трьох напрямках. По-перше, підтримати зусилля Ліги стати справді універсальною організацією. По-друге, підтримка всіх видів діяльності, які призвели до зміцнення міжнародного права. По-третє, Швейцарія висловила свою солідарність, добре обслуговуючи лігу. Швейцарські дипломати брали активну участь у посередництві Ліги Націй у прикордонному конфлікті у Верхній Сілезії, Саарському референдумі 1935 року та Вільному місті Данцигу. Головною перевагою для Швейцарії було розташування штаб-квартири Ліги в Женеві, що підвищувало престиж країни та сприяло двостороннім контактам [9].

У 90-х роках 20 ст. У міжнародному порядку та міжнародній системі відбуваються зміни. Розпад СРСР, закінчення холодної війни, розпад організації Варшавського договору, а разом з ним і Ліги Націй, мали великий вплив на міжнародну ситуацію і Швейцарії зокрема. Починає розробляти плани співпраці з провідними міжнародними організаціями – ООН, ЄС і НАТО. Швейцарія поступово збільшує свою участь в органах з контролю над озброєннями та роззброєннями та надає цивільний і військовий персонал до міжнародних миротворчих місій, включаючи спостерігачів ООН і ОБСЄ. З 1996 року Швейцарія є членом програми НАТО «Партнерство заради миру», а з 1997 року – членом Ради євроатлантичного співробітництва. Відносини між Швейцарією та ООН дуже унікальні, тому що Швейцарія була єдиною країною, яка залишилася осторонь холодної війни.

Хороші показники Швейцарії стали характерною рисою її зовнішньої політики, яка високо цінується за кордоном. Вони є вираженням інтересів

Швейцарії та її прихильності до миру, солідарності, спільної відповідальності та співпраці з іншими членами міжнародного співтовариства. Нейтралітет Швейцарії полегшує надання якісних послуг. Одержувачі таких послуг мають певну перевагу перед державами, які можуть гарантувати свою неупередженість у конфлікті. Ось чому Швейцарія має кращу позицію, ніж інші країни, щоб допомогти іншим країнам врегулювати суперечки чи припинити конфлікти. Однак у сфері миротворчої діяльності нейтралітет іноді може бути недоліком, оскільки Швейцарія традиційно відмовляється приймати політично чутливі посередницькі місії саме через свій нейтралітет [10].

Таким чином, зовнішня політика Швейцарії в країнах Центральної та Східної Європи базується на миротворчих цілях, оскільки нейтралітет є принципом, який допомагає Швейцарії зберігати свою роль миротворця та особливого партнера на міжнародній арені.

1.3. Історичні передумови формування українсько-швейцарських відносин

Корінні жителі України навчаються в швейцарських університетах з XVI століття. Зокрема, першим українцем, який вступив до Базельського університету, був Іван Рокита (1549), першими студентами, які при вступі записалися як «Rutenus», були Станіслав Старцехові та Станіслав Кернегус (1561). У 1551 році в Базелі було опубліковано дві промови українського письменника-гуманіста Станіслава Оріховського про турецьку загрозу Європі (так званих «турків»). У 1822 році група швейцарців з кантону з ініціативи винороба-ботаніка Луї Гардана заснувала на березі Дністровського лиману свою колонію – «Шабо». До 1870-х років сюди переїхали швейцарські колоністи, які займалися виноробством і садівництвом.

У середині XIX століття їх кількість зросла до 252 осіб, вони володіли понад 200 тисячами кущів винограду кращих європейських сортів, у 1924 році в колонії проживала 941 особа. У 1940 році більшість колоністів переїхала до

Швейцарії та інших країн Європи. З другої половини XIX ст., коли до Швейцарії почали приїжджати на навчання студенти та перші політичні емігранти з царської Росії, між українськими та швейцарськими країнами зав'язувалися триваліші зв'язки. Серед останніх, зокрема, був український вчений і громадський діяч Михайло Драгоманов, навколо якого утворилося так зване «Женевське коло», до якого входили Михайло Павлик, Сергій Подолінський, Остап Терлецький, Яків Шульгін, Микола Зібер, Федір Вовк. У 1878-1881 роках гурток видавав у Женеві журнал «Громада» - перше в історії української преси позацензурне видання. Крім того, М. Драгоманов видавав у Женеві журнал «Вольное слово» (1881-1883) [11].

У 1914 р. Євген Бачинський заснував Український клуб у Швейцарії (з 1934 р. Українсько-швейцарський клуб), а потім разом із Петром Чикаленком «Українську книгарню» (Лозанна, діяла 1917-1921). У 1915-1916 рр. Лев Юркевич редагував у Женеві газету УСДП «Боротьба», Василь Степанківський – у 1915-1920 рр. у Лозанні журнал «L'Ukraine», а Союз визволення України видавав місячник «La Revue Ukrainienne». (1915-1917 рр.), Д. Донцова в Берні «Листування народностей Росії» (1916 – 1917). 26 квітня 1918 року Микола Шраг став першим дипломатичним представником України, призначеним послом УНР у Швейцарії. У період Української Держави 10 жовтня 1918 р. було створено Надзвичайну дипломатичну місію в Берні (перший голова Євген Лукасевич, 1918-1919) та консульства в Женеві (Е. Сакович) і В. Цюриху (О. Вілінський), а за часів Директорії і в Лозанні (Є. Бачинський). У 1919-1923 рр. місію УНР у Швейцарії очолював барон Микола Василько в ранзі міністра.

Місія в Берні була фактично центральною місією в Європі. З 1923 р. і до закриття представництва у 1926 р. його керівником виконував генеральний консул Зенон Курбас. Українсько-швейцарська торгова палата існувала також у 1919-1928 рр. У міжвоєнний період українську громаду в Швейцарії очолював колишній секретар Центральної Ради Михайло Єремєєв, в країні діяла українська друкарня та інформаційне бюро, та студентське товариство «Україна», що діяло в Женеві. У 1929 році український композитор Юмелян Нижанківський, який

живе і працює в Берні, створив музику для Маршу українських націоналістів. Також у 1930–1937 рр. Швейцарія була резиденцією голови ОУН Є. Коновальця, який організував і керував виданням «Bulletin d'informations Ukrainiennes» у 1930 р., а також ініціював і проводив різні акції на підтримку укр. справа громадянського визволення.

У червні 1931 р., наприклад, у Женеві відбулася Всешвейцарська виставка Червоного Хреста, на якій Україна представила себе як державу. У 1947 році, після Другої світової війни, завдяки зусиллям колишньої депутатки польського сейму М. Рудницької в Женеві було створено Український Допомоговий Комітет, який надавав допомогу українським біженцям. З подібною метою в Цюріху було засновано Українське Товариство Допомоги, яке очолив спочатку В. Литвин, а потім В. Стигар. Повоєнне життя української діаспори в Швейцарії оберталось навколо Товариства українців у Швейцарії, заснованого 1951 року. Товариство видає чотири рази на рік журнал «Трембіта Гельвеція».

23 грудня 1991 року Швейцарська Конфедерація визнала державну незалежність України, а 6 лютого 1992 року було встановлено дипломатичні відносини. У липні 1992 р. було відкрито Посольство Швейцарії в Україні, а в лютому 1993 р. розпочало роботу Посольство України в Швейцарії. Перший повірений у справах у 1992 році послом України у Швейцарії призначено Андрія Озатовського, першим послом України у Швейцарській Конфедерації Олександра Сліпченка. 18 вересня 1992 року першим послом Швейцарії у Швейцарії призначено Армена Каммера [12]. Україна.

Перший офіційний візит Президента України Л. Кучми до Швейцарської Конфедерації відбувся 22 березня 1996 р., 14-15 травня 2009 р. відбувся офіційний візит Президента України В. Ющенка, решти Візити мали робочий характер і проходили в рамках Всесвітнього економічного форуму в Давосі. У листопаді 2009 року президент Швейцарської кантональної ради Ален Берсе, у квітні 2011 року президент Швейцарії Мішлін Кальмі-Рей, а в липні 2013 року президент кантональної ради офіційно відвідали Україну кантонів Швейцарії. кантонів Швейцарії Філіппо Ломбарді у вересні 2016 року Крістофо Марквальдер,

головою Національної ради. Міжпарламентське співробітництво між країнами успішно розвивається, про що свідчить обмін візитами парламентських делегацій (1992, 1993, 1997, 2001, 2002, 2010, 2013, 2016 рр.). Основними двосторонніми угодами, які заклали міцну основу співпраці, є угоди між Україною та Швейцарською Конфедерацією:

- про торговельно-економічне співробітництво від 21 липня 1995 р.;
- про заохочення та взаємний захист інвестицій від 20 квітня 1995 р.;
- про фінансово-технічне співробітництво від 13.10.1997;
- у регулярному повітряному сполученні з 21.07.1993 р.;

Конвенція про уникнення подвійного оподаткування доходів і капіталу, укладена в жовтні 2000 р. та ряд інших.

Загалом на кінець 2011 року між Україною та Швейцарією підписано 28 двосторонніх угод, ще 7 діють у рамках правонаступництва від СРСР.

Економічні відносини між Україною та Швейцарією характеризуються позитивною динамікою. За даними Державної служби статистики України, у 2004 р. обсяг двосторонньої торгівлі товарами та послугами становив 953 млн. дол. США (Український експорт - 672 млн., імпорт - 281 млн.), 2005 - 1 млрд., 2006 - 923 млн., 2007 - 1,2 млрд., 2008 - 2,8 млрд. грн.

Внаслідок наслідків світової фінансової кризи у 2009 році обсяг двосторонньої торгівлі скоротився до 1,3 млрд. дол. США (експорт - 756 млн., імпорт - 626 млн.), а потім поступово почав зростати: 2010 - 1,5 млрд., 2011 - 1,9 млрд., 2012 - 1,7 млрд., 2013 - 2,4 млрд., 2014 - 1,8 млрд., 2015 - 1,5 млрд., 2016 рік - 1,9 млрд. дол. США (експорт - 782 млн., імпорт - 1 млрд. 175 млн.). Обсяг прямих швейцарських інвестицій в Україну стабільно зростає і станом на 1 квітня 2017 року досяг 1 млрд. 471 млн. доларів США. Понад 60% цих інвестицій надходить у промисловість. При цьому станом на 1 липня 2014 року з України до Швейцарії було інвестовано лише 8,1 млн. доларів. СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ.

Однією з найбільших швейцарських компаній, що працює в Україні, є «Nestle» (з 1994 р.). У 1998 році «Nestle» купила контрольний пакет акцій Львівської кондитерської фабрики «Світоч», 2003 - «Волинський» (ТМ «Горчин»), 2010

ТОВ «Техноком» (ТМ «Мівіна»). Компанія рекламує продукцію Nescafe, Nesquik, Coffee-mate, Nuts, KitKat, Lion, Purina, Gerber, Biskof, Світоч, «Торчин» та «Мівіна». «Nestle» є одним із найбільших інвесторів у харчову промисловість України, а також одним із найбільших платників податків.

Swiss Krono Group (з 2000 р.) також працює в Україні і володіє трьома заводами з виробництва ДСП та OSB плит у Львівській, Івано-Франківській та Харківській областях; «Глас Трош» (з 2008 року), якому належить 10 підприємств із виробництва склопакетів (у Бахмуті, Дніпропетровську, Києві, Кривому Розі, Одесі, Львові, Полтаві, Сімферополі, Харкові та Херсоні) та низка інших підприємств. Водночас у Швейцарії зареєстровано ряд компаній з українським капіталом, напр. . 1 червня 2012 року набула чинності угода про вільну торгівлю з країнами Європейської асоціації вільної торгівлі, до якої входить Швейцарія. У 1997 році між Швейцарією та Україною було укладено двосторонню угоду про технічне співробітництво, згідно з якою у 1999 році в Києві було відкрито Швейцарське бюро співробітництва для координації та підтримки програм в Україні.

Проекти швейцарської допомоги в Україні здійснюються за кількома основними напрямками:

1. Місцеве самоврядування та державні послуги: підтримка децентралізації в Україні; Програма місцевого самоврядування та сталого розвитку; Посилення спроможності органів місцевого самоврядування в Україні.

2. Репродуктивне здоров'я: програма охорони здоров'я матері та дитини; комунікації щодо зміцнення репродуктивного здоров'я, здоров'я матері та дитини; комплексна медична допомога при небажаній вагітності.

3. Фінансово-економічна стабільність: програма подолання наслідків кризи в Україні; Розвиток органічного ринку в Україні; Інвестиційний клімат в Україні для аграрного сектору; Швейцарська програма просування імпорту.

4. Рациональне використання енергетичних ресурсів: підвищення енергоефективності у м. Вінниця; енергоефективність у житловому секторі України; центр чистого виробництва. Загалом у 2019-2021 роках у рамках

співпраці Швейцарії з Україною на різні програми та проекти було виділено понад 60 мільйонів швейцарських франків.

Гуманітарні та благодійні фонди та організації Швейцарії щороку проводять акції гуманітарної допомоги соціально незахищеним верствам населення та релігійним організаціям України. Це, зокрема, «Help-point Sumy» з міста Волець, «Aktion zur Hilfe Westukraine Ostreferat» з міста Цюрих, «Tschernobyl Kinder» з міста Санкт-Галлен, «Grünes Kreuz der Ukraine», «Licht im Osten», «Тріумф серця», «Сдокат» [13].

У рамках міжрегіональної співпраці у 2019 році Цюрих передав Вінниці 25 міських трамваїв. Підтвердженням дружнього характеру двосторонніх відносин є відкриття у 2019 році у Вевері пам'ятника всесвітньо відомому українському письменнику М. Гоголю. У 2021 році у Фрібурзькому університеті відбувся міжнародний симпозиум з нагоди 150-річчя смерті Т. Шевченка та з нагоди 25-ї річниці Чорнобильської катастрофи, відбувся благодійний концерт «Tribute with Music» на форумі Студі Менухіна. У Концертній залі Берна відбулася серія благодійних концертів українських мистецьких колективів. У 1992 році, одразу після проголошення державної незалежності України, група вихідців з України (понад 30 осіб) заснувала Швейцарсько-українську асоціацію, у 1994 році в Санкт-Галлені товариство «Друзі України в Швейцарії». Проте найважливішою українською організацією в країні залишалося Українське товариство в Швейцарії (Андрій Лужницький). Видатними діячами української громади Швейцарії є дочка відомого політичного діяча П. Скоропадського – Олена Отг-Скоропадська та почесний консул України в Женеві (2003–2016) Богдан Гаврилишин.

РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЧНА ТА ГУМАНІТАРНА ВЗАЄМОДІЯ

2.1. Розвиток політичних відносин між Україною та Швейцарією

Міжпарламентська співпраця між двома країнами успішно розвивається.

За роки незалежності України відбулося 9 візитів парламентських делегацій Швейцарії та України, які сприяють поглибленню двосторонніх відносин, обміну парламентським досвідом та обговоренню актуальних питань та інших заходів двостороннього співробітництва. Така практика парламентської діяльності, прийняття рішень і бажання подолати сучасні проблеми йде на користь парламентарям обох країн.

У перерві між парламентськими переговорами відбулися офіційні візити Президента Ради кантонів Швейцарії (візит А. Берсе у 2009 р. та Ф. Ломбарді у 2013 р.), Голови Верховної Ради України до Швейцарської Конфедерації (візит В. М. Литвина у 2011 р. та Д. О. Разумкова 2020 р.), Президента Національної ради Швейцарії в Україні (візит К. Марквальдера 2016 р.). До слова, у 2020 році делегація Верховної Ради України стала першою іноземною делегацією, прийнятою Федеральними зборами Швейцарії 51-го скликання.

Міжпарламентські групи дружби звітують перед законодавчими органами обох країн [14].

Успішно розвивається спільна діяльність України та Швейцарії на регіональному рівні. Враховуючи, що федеративний устрій Швейцарії зумовлює значну самостійність кантонів у формуванні політики в різних сферах суспільного життя, представництво інтересів України на регіональному рівні є важливим. Відтак, у 2003 році було відкрито два почесних консульства України: у Женеві на чолі з почесним консулом Богданом Павлишиним і в Цугу на чолі з почесним консулом Джозефом Боллагом, у 2014 році у Фрібурзі на чолі з почесним консулом Андрієм Лужницьким. Регіони Швейцарії успішно співпрацюють із 5 областями України: Закарпатською, Сумською, Вінницькою, Київською та Одеською.

Спільна діяльність столиць Києва та Женеви розпочалася у 2003 році, коли Київ відвідав мер Женеви П. Мюллер. У рамках зустрічі в 2003 році було підписано меморандум про дружбу і співпрацю між двома містами, а також проведено дні швейцарської кухні в столиці. Про подальшу співпрацю було домовлено у 2007 році, коли Київський міський голова Л. Черновецький зустрівся з мером Женеви П. Мюллером для обговорення напрямків співпраці в різних сферах економіки міста. Досягнуті домовленості про будівництво готелів у Києві швейцарськими компаніями та консультації з міською владою щодо будівництва метро та вуличного освітлення.

У 2011 році делегація Вінницької області на чолі з депутатом обласної ради С. Таусяком відвідала Швейцарію та з офіційним візитом відвідала кантон Фрібург. Представники Вінницької області відвідали Сільськогосподарський інститут кантону Фрібург та ознайомилися з системою навчання в господарствах, виробництвом сиру та виробництва молока. Делегація також погодила вивчити можливості співпраці у сферах освіти, науки, культури, сільського господарства тощо [15].

Під час візиту делегації кантону Фрібург до Вінницької області було підписано Угоду про міжрегіональне співробітництво між делегаціями Вінницької області та кантону Фрібург. Крім того, домовлено про співпрацю між Сільськогосподарським інститутом кантону Фрібург та Національним аграрним університетом. Зважаючи на те, що сільське господарство є однією з пріоритетних галузей економіки області, досягнуто домовленості про продовження співпраці у цій сфері. У 2013 році делегація Вінницької обласної ради та Інституту громадської експертизи відвідала Швейцарію з робочим візитом для вивчення досвіду країни у розвитку демократичного суспільства, сільського господарства, туризму та участі молоді в органах державної влади [16].

У 2014 році делегація кантону Фрібург відвідала Вінницьку область, щоб ознайомитися з інвестиційним потенціалом цього регіону. Під час візиту делегації Закарпатської області до кантону Ааргау у 2013 році місцева влада

виявила велику зацікавленість у співпраці із Закарпатською областю. Українська робоча група запропонувала швейцарській стороні вивчити можливість підписання угоди про співпрацю між кантоном Ааргау та українською Закарпатською областю. У 2012 році під час візиту швейцарської делегації до Шабота в рамках святкування 190-ї річниці переселення швейцарських іммігрантів на південь України були встановлені контакти між представниками Одеської області та кантону, що дало можливість обговорити можливості міжрегіонального співробітництва. У період з 2014 по 2016 рр. міжрегіональне співробітництво між державами сповільнилося через погіршення політичної та економічної ситуації в Україні [17].

Деякі заходи, заплановані на 2014 рік, зокрема візит делегації Одеського кантону до кантону Во та офіційний візит делегації кантону Фрібург до Вінницької області, не відбулися. Також призупинено процес налагодження партнерських відносин між кантоном Тічино та Автономною Республікою Крим. Активізація партнерських відносин розпочалася у 2018 році. У 2019 році Посол України відвідав та зустрівся з керівниками швейцарських кантонів Санкт-Галлен, Базель, Во, Цюрих і Тічино, де обговорили перспективні напрямки співпраці між цими регіонами та регіонах України. У цьому ж році мер Берна здійснив офіційний візит до Києва, під час якого було підписано спільну декларацію про співпрацю між містами у сферах економіки, освіти, охорони здоров'я, ІТ-технологій, транспорту, будівництва, культури, спорту тощо. було прийнято. У 2020 році продовжилась співпраця в реалізації проектів ІТ та smart city, а також у сферах сільського господарства, навколишнього середовища, культури та гуманності. Організовано ряд он-лайн заходів з презентації економічного, інвестиційного та туристичного потенціалу міст і регіонів України [18].

Кантони Швейцарії та регіони України виявили велику зацікавленість та змогли налагодити плідну співпрацю в різних сферах співпраці. Проте пандемія COVID-19 та обмеження на пересування не дозволяли особистих контактів у сфері міжрегіональної співпраці. Якщо говорити про співпрацю Києва та

Швейцарії на державному рівні, то у 1997 році була підписана перша двостороння угода про технічне співробітництво.

У Києві відкрито Швейцарський офіс співробітництва, який входить до складу Посольства Швейцарії в Україні та діє за підтримки Швейцарського агентства розвитку та співробітництва та Державного секретаріату Швейцарії з економічних відносин. З того часу було реалізовано багато проєктів і програм, серед яких:

1. «Підтримка децентралізації в Україні» (DESPRO) Цей проєкт тривав з 2007 по 2020 рік і слугував оптимізації систем управління місцевим розвитком.

Фінансування складало 9,3 млн швейцарських франків. Запроваджено моделі децентралізованих муніципальних послуг на рівні села та району та покращено якість муніципальних послуг.

2. Проєкт «Розвиток громадянської компетентності в Україні» (DOCCU)

Перша фаза проєкту тривала з 2013 по 2018 роки, метою якої було покращення діалогу між державними органами, системою освіти та громадськістю для створення демократичний центр у громадах. Одним із реалізацій став переклад та розповсюдження підручників «Життя в демократії», які пропагують демократію та права людини в школах, а також запущено однойменну онлайн-платформу.

3. «Електронне врядування для підзвітності уряду та участі громади» (EGAP) Ця програма міжнародної технічної допомоги, головним завданням якої є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій для покращення якості уряду, посилення взаємодії між урядом та громадянами та сприяння соціальній інновації в Україні, розпочато у 2015 році та триватиме до 2025 року. EGAP реалізує низку проєктів, серед яких: «Єдина платформа для місцевої електронної демократії» (e-DEM), надання доступу до послуг електронної подачі петицій, держ. бюджет та електронні Забезпечує консультації місцевої влади з громадськістю; «Дія. Цифрова держава», «Дія. Цифрова освіта» та чат-бот «Юридичний радник для внутрішньо переміщених осіб».

4. «Українознавство в Швейцарії» (URIS) Ініціатива, започаткована Швейцарською Конфедерацією у 2017 році для розвитку українських студій в Базельському університеті, яка фінансується Державним секретаріатом Швейцарії. В рамках проекту щорічно присуджуються дві стипендії для досліджень у гуманітарних та соціальних і культурних науках – «URIS Fellowship».

5. «Розвиток медичної освіти в Україні» Цей спільний українсько-швейцарський проект розпочався у 2018 році з бюджетом 3 мільйони швейцарських франків і спрямований на розвиток людських ресурсів у медичній галузі з акцентом на спеціалістів первинної медичної допомоги та триватиме до 2023 року.

6. «Децентралізація для розвитку демократичної освіти» (DECIDE) Ініціатива була проведена в 16 населених пунктах Луганської, Івано-Франківської, Одеської та Полтавської областей з 2020 по 2025 роки з метою сприяння ОТГ у розробці та реалізації децентралізовані моделі підтримують управління освітою, підвищують компетенцію посадових осіб місцевого самоврядування, відповідальних за освітній процес, та залучають громадян до процесу прийняття рішень.

Спільні проекти під час пандемії COVID-19 змінили вектор активності. Так, наприкінці 2020 року віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Ольга Стефанишин та посол Швейцарії в Україні та Молдові Клод Вільд підписали меморандум про запуск проекту з виробництва апаратів штучної вентиляції легенів за цими технологіями швейцарські вчені в Україні» новаторів». Загалом федеральний уряд активно підтримує Україну в боротьбі з COVID-19: у 2020 році Швейцарія надала ліків на 56 тис. франків, а з 2021 року планувала надати фінансову підтримку одинадцяти лікарням на сході України на загальну суму 1,5 млн франків. [19].

Двостороннє українсько-швейцарське співробітництво має стабільний та динамічний характер, але його необхідно не лише підтримувати, а й

розширювати сфери співпраці. Враховуючи потенційні перспективи поглиблення партнерства, доцільно:

1. Перейняти успішний досвід федерального розвитку електронного урядування шляхом розширення партнерства в цифровій сфері. Рейтинг ООН 2020 показує, що федеральний уряд посідає 16 місце в е-урядуванні, а Україна займає 69 місце [75].

2. Організація проекту з розширення свободи преси та підвищення медіаграмотності населення, що сприятиме розвитку демократизації та прозорості діяльності влади. Згідно зі світовим рейтингом свободи преси Берн посідає 10 місце, а Київ – 97 місце [20].

3. Розвиток науково-освітньої співпраці з проектом підвищення якості освіти для українців. Швейцарська освітня модель вважається однією з найкращих у Європі, зокрема з точки зору взаємодії між профільними навчальними закладами, галузевими асоціаціями та державними установами. Однак головною умовою для збереження ефективного партнерства з Берном є готовність Києва виконувати домовленості та зобов'язання. Зокрема, це стосується судової реформи та збереження незалежності антикорупційних інституцій.

Таким чином, за майже 30 років успішних двосторонніх відносин між Києвом і Берном склалися тісні міжурядові, міжпарламентські та міжрегіональні зв'язки. Швейцарська Конфедерація систематично підтримує Україну в активізації процесу державних реформ, які стосуються багатьох сфер діяльності, від децентралізації до охорони здоров'я.

Незважаючи на те, що двосторонні відносини між Україною та Швейцарською Конфедерацією характеризуються стабільністю та динамізмом, їх також необхідно культивувати й надалі та розширювати поле співпраці.

Враховуючи потенційні перспективи поглиблення партнерства, доцільно:

- у сфері культури провести рік швейцарської культури в Україні з метою скорочення міжкультурної дистанції,

- розширити партнерство між Берном і Києвом у цифровій сфері з метою перейняття успішного досвіду розвитку електронного урядування федерального уряду, який посідає 16 місце за рівнем електронного урядування згідно з рейтингом ООН за 2020 рік, та України - 69.

- розпочати українсько-швейцарський кібердіалог, який би став платформою для обміну інформацією про потенційні загрози та протидію. Український досвід посилення безпеки комп'ютерних мереж стане в нагоді Берну, який також підданий російським хакерам.

- запустити проект, спрямований на підвищення свободи преси та медіаграмотності серед населення, що сприятиме більшій демократизації та прозорості діяльності влади. І в цьому напрямі Швейцарія знаходиться на високому рівні розвитку і значно випереджає Україну: у світовому рейтингу свободи преси Берн посідає 10 місце, а Київ – 97 місце.

- розвивайте співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища, використовуючи федеральний досвід у переході на чисті відновлювані джерела енергії, що є економічно ефективним з точки зору підвищення надійності постачання та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та здоров'я громадян та посилення конкурентоспроможності бізнесу на світовому ринку чистих технологій.

- розширення співпраці в науковій та освітній сферах з проектом підвищення якості освіти для українців, оскільки швейцарська модель вважається однією з найкращих в Європі, особливо щодо взаємодії профільних навчальних закладів з галузевими організаціями та державними установами.

2.2. Політика Швейцарії стосовно допомоги Україні у війні проти Росії

Нейтралітет Швейцарії відіграє надзвичайно важливу роль на міжнародному рівні. Ми маємо великий досвід у політиці нейтралітету, який затребуваний на світовій арені. З цієї причини Швейцарія дуже часто бере на себе або їй доручають певні завдання у відносинах між державами, які не підтримують дипломатичних відносин або контактують одна з одною. Посередником виступає Швейцарія.

Що стосується політичного ставлення Швейцарії до України у війні проти Росії, то позитивним сигналом є приєднання Швейцарії до сьомого пакету санкцій ЄС проти країни-агресора.

Важливою подією в позиціонуванні Швейцарської Конфедерації (СКК) стало її приєднання у червні 2022 року до шостого пакету санкцій ЄС проти Росії після її вторгнення в Україну. Ця подія була відображена в широкому медіа-просторі і, безумовно, стала знаковим політичним рішенням, заснованим на цінностях, закріплених у конституції країни, які поділяє весь західний світ. Це рішення далось федеральному уряду нелегко, і для цього є принаймні дві вагомі причини [21].

По-перше, присутність швейцарського бізнесу в РФ, з одного боку, і інтереси російського бізнесу в Швейцарії, з іншого. З моменту відкриття нового комплексу будівель посольства Швейцарії в Москві в червні 2019 року на території РФ працює кілька компаній, підконтрольних російським олігархам, які мають тісні зв'язки зі Швейцарією.

Другою концептуально обмежувальною причиною федеральних дій на міжнародному рівні, безсумнівно, є її постійний нейтралітет. Нейтралітет Швейцарії, вперше проголошений Віденським конгресом у 1815 році та законодавчо закріплений Гаазькою конвенцією 1907 року. Він забороняє поставки зброї країнам, які перебувають у стані війни. Хоча більшість швейцарців підтримує санкції, надання військової допомоги Україні взагалі не розглядалося. Це також заборонено швейцарськими законами про експорт зброї,

які нещодавно стали ще суворішими. Коли Німеччина і Данія звернулися до Швейцарії з проханням надати снаряди для танків, які Берлін посилав до Києва, Швейцарія відмовилася. Така позиція визначена, зокрема, федеральним законодавством у сфері міжнародного співробітництва з поставок товарів подвійного призначення [22].

Швейцарці також вважають, що вибори в країні на початку червня цього року спонукатимуть їх переглянути концепцію власного суверенітету. непостійний член Ради Безпеки ООН. У зв'язку з цим президент ВС І. Кассіс підкреслив, що сама ООН є нейтральною організацією, і заявив, що Швейцарія хоче зіграти роль "будівника мостів для об'єднання наймогутніших країн світу".

Певний оптимізм і надію вселяють результати міжнародної конференції у швейцарському місті Лугано 4-5 липня цього року, в якій взяли участь представники 40 країн і міжнародних організацій. На цій конференції було визначено основні принципи післявоєнної відбудови України, яка, за словами доповідачів, у майбутньому стане «більш цифровою та зеленішою» зі стабільною демократією, повністю відбудованою та нарешті подоланою корупцією. На заході Швейцарія оголосила, що подвоїть зовнішню допомогу Україні до 100 млн швейцарських франків до кінця 2023 року.

Одним із напрямків правової допомоги має стати допомога в зборі доказів можливих військових злочинів з початку російської агресії проти нашої країни. Міжнародний кримінальний суд проводить власні розслідування за участю національного прокурора Швейцарії разом з іншими національними прокурорами. У березні 2022 року Генеральна прокуратура Швейцарії оголосила про створення робочої групи для збору доказів від біженців щодо можливих військових злочинів в Україні. Над цією темою в Женеві також працює низка неурядових організацій (НУО).

«Ідея дуже проста, - зазначив федеральний прокурор Швейцарії С. Блаттлер, - з юридичної точки зору ми не можемо розслідувати військові злочини, якщо підозрюваний перебуває за межами Швейцарії, але з іншого боку, як і в інших європейських країнах, у нас багато біженців з України, які мали

змогу бачити та свідчити в рамках можливих судових процесів щодо військових злочинів в Україні». За даними прокуратури, наразі на території Швейцарії немає підозрюваних у військових злочинах, але це не означає, що це не може статися пізніше або що суди в не будуть проходити в його країні в майбутньому [

3 червня 2022 року федеральний міністр юстиції К. Келлер-Зуттер закликає швидко оцінити перші результати механізму видачі посвідок на проживання категорії S біженцям з України. Виступаючи перед ЗМІ в четвер, 7 липня, вона сказала, що не хоче чекати два роки, «як у випадку з Covid». Дозвіл на проживання S був розроблений безпосередньо у відповідь на низку конфліктних ситуацій на Балканах у 1990-х роках, але з того часу ніколи не застосовувався на практиці. Цей статус резидента дозволяє біженцям жити і працювати в Швейцарії протягом року з можливістю продовжити своє перебування в країні, якщо це необхідно.

З 9 по 14 червня цього року в Kunstzentrum Basel відбулася презентація виставки українського сучасного мистецтва під загальною назвою «Налівова Мистецтво України», яка об'єднує понад 250 творів мистецтва, створених понад сотнею українських митців протягом перших двох місяців війни. України в цілому та про життя і долю її громадян із різних соціальних станів, які стали жертвами російських окупантів у цій жорстокій і несправедливій війні.

Саме тому Швейцарська Конфедерація віддана судовій системі та підтримує Україну в її боротьбі з російською військовою агресією. Приєднання Верховної Ради до реабілітаційної політики колективного Заходу стало важливим чинником як для допомоги Україні, так і для підтримки чесної боротьби нашої держави і суспільства за свою незалежність і принципів демократичного розвитку, характерних для Швейцарії та Швейцарії для демонстрації всьому світу. світ. країн євроатлантичного регіону. Підтримка та тверда позиція Ради Безпеки є ще більш важливою, оскільки Швейцарія стала непостійним членом Ради Безпеки ООН у червні цього року. Все це вселяє ще більшу впевненість у перемозі України в її протистоянні імперським устремлінням Росії [22].

2.3. Роль культурної дипломатії у двосторонніх відносинах

Невід'ємною частиною державної політики міжкультурного співробітництва є зовнішньокультурна політика, яка розробляється з метою формування позитивного культурного іміджу країни у світі з урахуванням багатих історичних традицій культури та динаміки розвитку сучасна культура. Життя в різноманітності та свободі думок, забороні цензури та плюралізму ідей: взаєморозуміння та довіри, рівноправного та взаємовигідного партнерства, оптимізації участі країн у системі міжкультурного співробітництва. Культурна присутність держав за кордоном, як і іноземна культурна присутність у самих країнах, сприяє їх гідному утвердженню у світовій політиці, співмірному з їхньою історичною спадщиною, геополітичним положенням, потенціалом і ресурсами. Залежно від спрямованості кожна країна розробляє власну національну стратегію реалізації зовнішньої культурної політики.

За допомогою такого специфічного інструменту досягнення політичних цілей, як культурна дипломатія, держава може не лише підвищити ефективність зовнішньої політики, а й підвищити престиж власної країни, свого уряду та його політики як у міжнародному політичному середовищі, так і у світі. навколишнє середовище. публічність; Подолання упередженого ставлення до країни, зменшення впливу негативних тенденцій політико-ідеологічного походження, зміцнення міжнародного авторитету держави, демонстрація відкритості суспільства та його демократичних цінностей; впливати на формування багатопольярної системи міжнародних відносин, що відображає культурну та політичну різноманітність і взаємозалежність сучасного світу. Створення сприятливого бізнес-клімату для іноземних інвестицій, сприяння розвитку індустрії туризму; представлення культури як складової брендингу держави; позиціонувати політику держави, яка має високий науковий, інтелектуальний та культурний потенціал [24-26].

У сучасній практиці міжнародних відносин термін «культурна дипломатія» використовується Францією як синонім зовнішньої культурної

політики держави; в Австрії, Нідерландах і Швейцарії «міжнародна культурна політика» як спрямована зовнішньополітична доктрина, а у Великій Британії «міжнародні культурні відносини», що символізують міжкультурну взаємодію [27].

Незважаючи на спільні цілі, які ставлять європейські країни при реалізації культурної дипломатії, розбіжності залишаються. Австрія та Велика Британія, наприклад, намагаються модернізувати свій імідж через культуру, мистецтво, культурний обмін, експорт і туризм. Зокрема, Австрія намагається створити імідж сучасної, прогресивної держави; Великобританія – для підкреслення творчого потенціалу та наукових інновацій; Нідерланди прагнуть бути «культурним вільним портом» [27].

Крім того, культурна дипломатія має різний статус у зовнішньополітичній системі кожної країни. Для Швейцарії, наприклад, це найстаріший і найефективніший інструмент пріоритету зовнішньої політики. Насправді, однак, усі держави, суб'єкти міжнародних відносин, більше зацікавлені у формуванні позитивного та привабливого іміджу своєї країни у світовій політиці за допомогою культурної дипломатії. На думку перших американських практиків у галузі культурної дипломатії Р.-М. МакМюррей і М. Лі: «Національні культури – це сукупність досягнень націй, їхній власний спосіб вираження ідентичності, мислення та дій. Тому головною метою культурної дипломатії є представлення цих відмінностей у сфері міжкультурного співробітництва» [28].

Термін культурна дипломатія використовується для опису процесу обміну ідеями та інформацією, мистецтвом, способом життя, системами цінностей, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури для сприяння кращому взаєморозумінню між людьми. Але «культурна дипломатія» може функціонувати як «вулиця з одностороннім рухом», а не як двосторонній обмін, якщо держава зосереджує свої зусилля на просуванні своїх національних інтересів (політики, мови, ідентичності) у сфері світової культури [29].

Культурну дипломатію використовували як трансформовану ідею давніх місіонерських традицій, по-перше, щоб переконливо донести до світу

досягнення конкретної країни не лише в культурній, а й у політичній, економічній та соціальній сферах; по-друге, для кращого розуміння іноземних культур (У. Глейд), Щодо проблеми ототожнення культурної дипломатії та зовнішньополітичної пропаганди інший дослідник К. Мулкехі вважає, що вони мають спільні риси, тобто здійснюються державними структурами, які представляють національні інтереси за кордоном.

Але пропаганда зазвичай використовується як інструмент інформаційно-психологічного впливу (шляхом поширення кінопродукції, новин, радіопередач тощо) для нав'язування переконань щодо неправильності зовнішньої політики тієї чи іншої країни. Натомість культурна дипломатія використовує непрямі методи позиціонування через PR-технології та реалізується через освітні програми та культурні обміни [30].

Деякі закордонні дослідники розглядають культурну дипломатію як форму «м'якої сили», яка має стати важливою частиною інструментарію міжнародних відносин. Трансформація державної політики пов'язана з «м'яким» впливом культури та ідеології, завдяки чому національна єдність, універсалізація культур і міжнародних інститутів набувають додаткового значення в міжнародних відносинах; «Кооптована або м'яка сила» включає «силу привабливих ідей або можливостей для встановлення пріоритетного політичного порядку денного та визначення відносин, захищаючи національні інтереси та враховуючи переваги іншої сторони» (Дж. Най) [31].

Такої ж точки зору дотримується С. Шнайдер, який також характеризує культурну дипломатію як приклад «м'якої сили», яка дозволяє переконувати за допомогою культури, цінностей та ідей, на відміну від «жорсткої сили», які завойовували або примушували за допомогою військового тиску. На думку автора, саме культурна дипломатія перемогла у «холодній війні», але сьогодні, коли деякі країни намагаються експортувати свої демократичні ідеали та цінності, культурна дипломатія стає другорядним інструментом публічної дипломатії, оскільки вважається надто м'якою порівняно з іншими інструментами впливу [32].

Культурна дипломатія завжди відігравала важливу роль у відносинах великих європейських країн із зовнішнім світом, оскільки «економічна та військова міць може забезпечити їй провідні позиції на міжнародній арені, але цього недостатньо, щоб завоювати серця та погляди світу» громада» [33].

Аналізуючи проблему ефективності культурної дипломатії, зазначимо, що прорахунки стратегій деяких країн у сфері міжкультурного співробітництва пояснюються культурною експансією, яка породжує напруженість у відносинах між державами. Державна та громадська підтримка культурної дипломатії має ситуативний характер. Наприклад, США намагаються нейтралізувати помилки своєї культурної дипломатії, виявлені внаслідок подій 11 вересня 2001 р., зокрема було прийнято 7 нових правових актів у цій сфері, міжнародні публікації з проблем міжкультурного розвитку. . започатковано діалог, створено нові телерадіостанції з цільовими каналами, що фінансуються з державного бюджету. культурної взаємодії, розпочато фундаментальні дослідження проблем культурної дипломатії та її можливостей у двосторонніх відносинах [32].

За аналогією з іншими дослідженнями, почнемо з визначення терміну «культурна дипломатія». Найбільш точним, на нашу думку, є трактування «Української дипломатичної енциклопедії» (автори статті – вітчизняні дослідники М.А. Ожеван та О.П. Кучмій), які визначають культурну дипломатію так:

1) зовнішня культурна політика (культурна політика), метою якої є збереження національної культури, підтримка національно-культурної ідентичності в міжнародному співробітництві тощо; поєднує державну політику в окремих сферах культурної діяльності, культуру зовнішньополітичних дій, інструментальне використання культури та культурних норм у зовнішньополітичних діях.

2) врахування культурних факторів у державній дипломатичній діяльності з метою досягнення міждержавного взаєморозуміння шляхом подолання культурних бар'єрів;

3) використання різноманітних факторів культури, мистецтва та освіти для захисту та просування національних інтересів на міжнародному рівні [34, с.381].

Отже, культурна дипломатія визначається як наукова сутність і як реальність політики міжкультурного співробітництва, має національну специфіку та технології реалізації, використовується як інструмент міждержавної співпраці чи «м'якого впливу» для забезпечення національних інтересів саме на глобальному, регіональному рівнях. і національному рівні. У сучасних міжнародних відносинах використовуються традиційні моделі міжкультурного співробітництва, кожна з яких характеризується специфікою та національною політичною стратегією. Ці моделі формують зовнішню політику Швейцарії, Франції, Великої Британії та Німеччини. Перша модель відображає цілеспрямовану зовнішню політику Швейцарії, яка систематично впроваджує міжкультурне співробітництво в практику міжнародних відносин. Культурна дипломатія в Швейцарії характеризується жорсткою централізацією і прямим державним контролем, тобто політика міжкультурного співробітництва регулюється державними структурами (міністерством закордонних справ, міністерством культури і комунікацій) або певними національними установами (інформаційні та культурні центри дипломатичних представництв, наприклад в Україні - французький культурний центр). за кордоном.

Британська модель базується на принципі непрямого контролю (так званий «принцип витягнутої руки»), за яким міжкультурне співробітництво повністю або частково фінансується урядом, як правило, Міністерством закордонних справ, тоді як адміністративна та координаційна відповідальність за Реалізація делегована неурядовим організаціям (наприклад, Британській Раді).

Своєрідною серединою між французькою та британською моделями є німецька децентралізована організаційна модель, яка базується, з одного боку, на відносному державному контролі, а з іншого, певною мірою, на централізації міжнародної культурної діяльності, на принцип віддаленості від держави, характерний для федеративного устрою земель у ФРН. Федеральне міністерство закордонних справ Федеративної Республіки Німеччина розробляє офіційні

керівні принципи політики міжкультурного співробітництва, реалізує їх у двосторонніх угодах, а практична реалізація зовнішньополітичної культурної стратегії здійснюється неурядовими установами (наприклад, Інститути Гете), діяльність яких здійснюється державою в межах їх відповідальності [24].

Таким чином, аналіз політики двостороннього міжкультурного співробітництва в рамках Європейського Союзу дозволяє виділити три традиційні європейські моделі міжкультурного співробітництва, кожна з яких сформована специфікою та національною політикою Швейцарії, Великої Британії та Німеччини. Розглянемо детальніше визначені моделі. В умовах глобальних змін Французька Республіка намагається позиціонувати себе у світі як індустріально та технологічно розвинена держава з прогресивною внутрішньою та зовнішньою політикою, як полікультурне суспільство, в якому гарантується культурна самобутність та розмаїття різних етнічних спільнот.

Аналіз зовнішньополітичних стратегій країни дозволяє охарактеризувати її як сучасну державу середнього розміру або «глобально впливову державу середнього розміру», що відображає специфіку зовнішньої політики держави та універсальний характер її діяльності. зовнішньополітичні інститути Франції [35-37].

Реалізація такої «політики величі» та постійне намагання зберегти міжнародний статус політичного лідера не лише на регіональному, а й на глобальному рівні вимагає від уряду Франції мобілізації всіх силових ресурсів – політичних, військових, економічних, і культурні. Активна зовнішня культурна політика є ефективним засобом консолідації французької нації, зміцнення міжнародних офіційних і неформальних відносин з іншими країнами світу, формування привабливого іміджу Франції на міжнародній арені. Культурна дипломатія як політичний інструмент міжкультурного співробітництва є винаходом Франції та спочатку передбачала реалізацію урядом освітньої політики з метою збільшення присутності та політичного впливу національної культури та французької мови в країнах, які історично перебували під протекторатом Франції. Франція до розпаду колоніальної системи [38-39].

У сучасній міжнародній практиці така політика вважається символічною або «м'якою силою», пов'язаною з поняттям захисту національних інтересів держави та прагненням зміцнити політичні позиції у світі, що не передбачає виникнення «агресивних», «націоналізм», а навпаки проголошує принципи різноманітності та поваги до рівноправності всіх культур і націй [31].

Французька модель політики міжкультурного співробітництва та культурної дипломатії займає пріоритетну роль держави в її реалізації, на відміну від англосаксонської моделі, в якій значну частину функцій, пов'язаних із зовнішньою культурною діяльністю, беруть на себе приватні компанії. Сектор.

Проте окремі елементи англосаксонської моделі використовувалися Францією в реалізації зовнішньої культурної політики, насамперед доктрини керованої франкофонії, складовими якої є наступальна політика захисту французької мови та культури, специфічні освітні та культурні особливості. програми, що мають відповідний ідеологічний контекст [37; 40]. Реалізація доктрини спрямованої франкофонії та політики міжкультурного співробітництва належить до

компетенції Міністерства закордонних справ, зокрема до компетенції Головного управління міжнародного співробітництва та розвитку, яке виникло з колишнього Управління культурних зв'язків і має займається міжкультурними

питаннями з 1945 Співпраця. Зауважте, що французька культурна дипломатія має на меті:

- поширення французької мови та культури як засобу реалізації зовнішньої політики, спрямованої на зміцнення позицій Франції в інших країнах світу;

- як форма постійної присутності та домінування в політичному та культурному середовищі франкомовних країн;

- в рамках позиціонування Французької Республіки через освітні програми обміну та організацію спеціальних культурних заходів.

Зокрема, Департамент культурного співробітництва та франкофонії Генерального директорату міжнародного співробітництва та розвитку Міністерства закордонних справ Французької Республіки (понад 35 відсотків бюджету МЗС) розробляє стратегії просування ідеології Франкофонії, яка

полягає у підтримці багатомовності в Європі, сприянні культурному розвитку та поширенні культурних продуктів і послуг шляхом залучення аудіовізуального простору, модернізації культурних та освітніх установ [41].

Політика державних відомчих структур – Міністерства культури та комунікацій, Міністерства освіти – спрямована на поширення доктрини спрямованої франкофонії в європейському просторі, особливо в країнах, де франкомовна спільнота визнана на державному рівні (Андорра, Бельгія, Ліхтенштейн, Люксембург, Монако, Нідерланди, Швейцарія), і політично підтримує зміцнення позицій Франції як лідера об'єднаної Європи.

Таким чином, посилюючи політичний, економічний, науковий, інтелектуальний і культурний вплив Франції через зовнішньополітичні програми держави, виникає транснаціональний франкомовний культурний простір і нові напрямки співпраці. Вертикаль міжкультурного співробітництва пов'язує зовнішньополітичні відомства Франції з дипломатичними представництвами країн перебування (департаментами культури та співробітництва) та інформаційно-культурними центрами, діяльність яких входить до компетенції радників з питань культури.

До його завдань входить реалізація культурних дипломатичних стратегій, проведення відповідних культурних заходів, розподіл коштів, забезпечення управління проєктами у сфері науково-технічного співробітництва, а саме: підтримка ідеології верховенства права та ринкової економіки; сприяння обмінам між представниками інтелектуальних і мистецьких кіл Франції та приймаючих країн; підтримка перекладів французької літератури на іноземні мови, надання педагогічної та консультативної підтримки для викладання французької мови; розвиток партнерства між університетами; Обмін науковцями та реалізація спільних наукових проєктів; Популяризація французької аудіо-, відео- та кінопродукції тощо [41].

Основним інструментом культурної дипломатії є французькі культурні центри, яких у приймаючих країнах налічується 176, у тому числі 4 створені за окремими двосторонніми угодами про співпрацю (Гвінея-Конакрі, Мозамбік,

Намібія та Нігерія). Саме вони, як структурний підрозділ зовнішньополітичних відомств, реалізують на практиці політику міжкультурного співробітництва, приділяючи особливу увагу поширенню французької мови в іншомовному культурному середовищі [42].

Перші такі заклади (Лондон, Мадрид, Флоренція та Санкт-Петербург) були створені ще до Першої світової війни і спеціалізувалися на реалізації програм освітнього обміну. Друге покоління з'явилося наприкінці Другої світової війни і було пов'язане з голлістською концепцією «м'якого домінування» Франції у світі: наприкінці 1943 р. були створені численні інститути для поширення французької культури за кордоном [43]. Підкреслимо, що діяльність таких інститутів у країнах, з якими Франція давно має колоніальні стосунки, набагато ефективніша за потужну конкуренцію франкофонії в інших країнах розвинутих держав Заходу.

Проаналізовані авторами статті моделі культурної дипломатії свідчать про увагу державних інституцій до політики міжкультурного співробітництва та її вплив на зовнішню політику в сучасному світі. Ефективним інструментом є цілеспрямована політика міжкультурного співробітництва на основі міжурядових і міждержавних угод (французька модель), значну роль відіграє державна політика «вितягнутої руки» (британська модель), хоча МЗС прагне участі держави у контролюванні міжнародну культурну взаємодію. Компромісна модель характеризує німецьку зовнішню політику, яка об'єднує діяльність державних і недержавних інституцій для досягнення цілей культурної дипломатії.

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

НУБІП України

3.1. Розвиток зовнішньоекономічних відносин

Економічне життя суспільства характеризується об'єктивно зумовленими процесами інтернаціоналізації світового господарства. Товари, послуги, капітал, робоча сила і процес виробництва йдуть за кордон. Економіка всіх країн світу формує міжнародну економіку, співробітництво та взаємодія міжнародної та національної економік сприяє розвитку міжнародних економічних відносин [44].

Ця взаємодія характеризується тим, що міжнародні події не проникають безпосередньо у вітчизняну економіку, а порушуються національною політикою та процесами, які там відбуваються [45].

Загалом зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. В умовах динамічного розвитку світових економічних відносин у XXI ст. Швейцарія є одним зі світових лідерів у сфері економіки, чії цінності загального добробуту та високого рівня життя населення зростають у багатьох сферах міжнародного життя. Підтвердженням цього є визнання Швейцарії країною з найбільш конкурентоспроможною економікою у світі. Країна також має значний економічний потенціал, світові досягнення в таких галузях економіки, як фінанси, фармацевтика, легка промисловість і годинникова справа, а також вигідне геополітичне положення. Ці фактори роблять Швейцарію зоною високого інтересу для наукових досліджень. Реалізація ефективної стратегії економічного розвитку Швейцарії потребує детального аналізу економічної діяльності країни [46].

Україна заслужено входить до списку провідних мінерально-сировинних країн світу, а в її надрах міститься значна частина світових запасів корисних копалин. На жаль, наша економіка з великим потенціалом не характеризується стабільністю та зростанням. Частка продукції з високою доданою вартістю фактично низька. Тридцять років економіку стрясають перманентні фінансово-економічні кризи, які періодично супроводжуються різкою девальвацією

національної валюти. Це перетворило державу з фантастичним потенціалом на сировинний придаток більш успішних європейських економік.

Дуже важливу роль у післявоєнній відбудові України відіграє економіка. Так вважає швейцарський експерт з оборонної економіки Маркус Койпп. На його думку, міжнародні партнери мають зосередитися не лише на плані Маршалла та програмах фінансової допомоги Україні, а й на можливостях співпраці з українськими компаніями. Ви можете почати з таких сфер, як безпека харчових продуктів, логістика, енергетика та ІТ [47].

Так, зараз гостро стоїть проблема експорту зерна з України. Звичайно, неможливість здійснювати морські перевезення є викликом для експортерів, але це також можливість спробувати нові логістичні рішення. Пан Койпп запропонував використати маршрути, якими зараз доставляється військова та гуманітарна допомога в Україну. Загалом, на думку експерта, Україні необхідно переорієнтувати торгові потоки на західні країни – залізницею через Польщу, Німеччину, Швейцарію, Італію до портів Північного та Середземного морів.

Крім того, споживання електроенергії в Україні значно зменшилося, зокрема через те, що під час війни промислові підприємства припинили свою діяльність. Швидко відновити довоєнний рівень споживання не вдається, тому решту електроенергії пропонується експортувати до країн Європи.

Також пан Койпп бачить потенціал у співпраці в ІТ-сфері. Справа в тому, що статус S, який Швейцарія надає українським біженцям, наприклад, дозволяє їм працювати в країні. Тому швейцарські компанії мають можливість наймати українських ІТ-фахівців. Вважається, що це сприятиме обміну досвідом, знаннями та передовими технологіями між Швейцарією та Україною [48].

Цікавою є пропозиція пана Койппа щодо створення зони вільної торгівлі між Швейцарією, Україною та Великою Британією. Між Швейцарією та Великою Британією існують мінімальні торговельні бар'єри, обидві країни не є членами ЄС, тому вони більш ліберальні з точки зору зовнішньої торгівлі. Так, Британія нещодавно скасувала всі тарифи та квоти на продукцію українського виробництва.

Організація Impact Ukraine, яка була заснована для підтримки українських представників малого та середнього бізнесу, має на меті покращити відносини між Швейцарією та Україною. До війни на малих і середніх підприємствах працювало понад 60% українців. Тому, підтримуючи українські компанії, можна покращити ситуацію для населення та економіки. Організація надає фінансову підтримку підприємцям, компенсує заробітну плату працівникам, представляє інтереси українських постачальників для швейцарських компаній для купівлі української продукції та підтримки економіки України, а також сприяє працевлаштуванню українців у Швейцарії [49].

Аналіз та дослідження основних векторів економічного розвитку промислових підприємств європейських країн з метою визначення пріоритетних шляхів удосконалення реформ у промисловому секторі України. Визначити найперспективніші для України галузі, які мають потенціал для швидкого та сталого розвитку та які в майбутньому можуть стати рушійною силою всієї економіки держави [50].

У найближчі роки промисловість України розвиватиметься в умовах таких викликів:

- подальше зниження попиту на основні позиції українського промислового експорту внаслідок скорочення інвестиційних програм європейськими партнерами, створення жорсткої конкуренції на експортних ринках;

- зростаюча тенденція до локалізації виробничих ланцюгів у межах економіки для підвищення стабільності ланцюга постачання та мінімізації залежності від зовнішніх партнерів;

- Посилення цифрової складової конкурентоспроможності промислових компаній [51].

В умовах карантинних заходів і транспортних обмежень рентабельність виробництв виявилася прямо пропорційною ступеню автоматизації та цифровізації процесів виробництва та управління. Щоб зрозуміти, наскільки важливий розвиток промислового сектору для досягнення сталого економічного

прогресу, слід уважно розглянути та проаналізувати документи Швейцарії та на їх досвід спробувати визначити вектори розвитку української промисловості.

Основними завданнями реалізації подальших реформ у промисловому секторі мають бути такі.

1. Створення базових умов для розвитку промисловості та забезпечення доступу бізнесу до виробничих ресурсів та інфраструктури шляхом усунення існуючих інституційних, регуляторних та інших перешкод, які вимивають ресурси та ставлять українські компанії на межу виживання, створюючи для них порівняно нерівні умови. створити іноземним конкурентам.

2. Стимулювання структурних змін у промисловості, які мають бути включені до порядку денного економічних реформ з метою реалізації політики «нової індустріалізації» в Україні.

3. Сприяти формуванню спільного виробничого простору між Україною та Швейцарією.

Тому для продовження розвитку економічних відносин між Україною та Швейцарією нашої державі необхідно здійснити такі дії, а саме залучити потенціал українського ІТ-сектору, особливо в таких сферах:

- «Індустріальний Інтернет речей»;

- «Хмарні технології»;

- «Великі дані».

Для проведення подальших реформ у промисловому секторі необхідно:

- розроблення та прийняття Основного Закону у сфері промислового регулювання та промислової політики, який визначає мету, завдання, принципи та інструменти реалізації промислової політики,

- доопрацювати та затвердити основоположні для розвитку промисловості документи - стратегію розвитку промислового комплексу на період до 2025 року, державну програму розвитку вітчизняних промислових підприємств, стратегію розвитку високотехнологічних виробництв. на період до 2025 р., а також розробити на його основі галузеві програми.

- Прискорення реформування та забезпечення системного перегляду регуляторної сфери з метою вдосконалення системи видані документів дозвільного характеру, розроблення та затвердження ліцензійних умов для видів ліцензованої діяльності, у тому числі законодавчої сфери у сфері дотримання вимог технічного регулювання. зі стандартами ЄС, розвиток саморегулювання в промисловості,

- доопрацювати законопроекти, що регулюють електронні комунікації, хмарні технології, кібербезпеку та створити систему державної підтримки розвитку індустрії програмного забезпечення;

- посилити контроль за виконанням Закону України «Про державну підтримку розвитку індустрії програмного забезпечення», забезпечити комплексну підтримку інтеграційних процесів між українськими ІТ-компаніями, університетами, науковими установами та промисловими виробниками;

- Одним із пріоритетних напрямків є пошук підтримки для створення та розвитку в Україні інноваційних кластерів з виробництва високотехнологічної наукомісткої продукції.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

3.2. Співпраця у фінансовій сфері

Кожна країна має свої унікальні характеристики, які включають географічне розташування, історичні надбання та минулі практики реалізації національної політики. Зважаючи на це, не існує універсального підходу до фінансової політики, але є основні ключові особливості та фундаментальні відмінності, які можуть бути однаково ефективними чи неефективними залежно від різних макроекономічних умов країни. Ідея фінансової політики полягає в пошуку балансу між механізмом формування доходів, у тому числі через зміну податкової ставки та державними витратами.

Фінансова політика переслідує такі цілі, як стабілізація економічного розвитку, усунення безробіття, зміцнення економіки для більш стійкої стійкості до шоків тощо.

Регулюючи структуру та співвідношення між окремими частинами державного бюджету, фінансова політика одночасно впливає на стан державного бюджету та економічний розвиток, одночасно виконуючи взаємопов'язані функції – стабілізаційну та фінансову політику (розподільчу). Функція розподілу пов'язана з коригуванням розподілу доходів і багатства за допомогою системи оподаткування та змін у політиці державних витрат.

У короткостроковій перспективі потреба в стабілізації проявляється у стабілізації макроекономічної ситуації, наприклад, шляхом збільшення витрат або зниження податків, щоб стимулювати економіку в період рецесії, або шляхом скорочення витрат і підвищення податків, щоб протидіяти ризику зростання інфляції та перегріву економіки. У довгостроковій перспективі ціль може полягати у сприянні сталому зростанню або зменшенні бідності шляхом урядових заходів щодо покращення інфраструктури та освіти, наприклад. Хоча ці цілі є широко поширеними та обов'язковими для виконання в країнах, їх відносна важливість змінюється залежно від умов і рівня розвитку країни.

Країни з доходом нижче середнього можуть тяжіти до витрат на первинну медичну допомогу, намагаючись зменшити бідність, тоді як у розвинутих

економіках пенсійні реформи можуть бути спрямовані на витрати, пов'язані зі старінням населення, тоді як у нафтовидобувних країнах політика є більш цілеспрямованою. Розширення інструментів у макроекономічній негаразді, такі як обмеження державних витрат, коли ціни на нафту зростають, і відсутність різких скорочень, коли ціни на нафту падають [52].

Засобом реалізації фіскальної політики є її інструментарій. Інструменти фіскальної політики – це економічні механізми, які сприяють досягненню поставлених цілей (рис. 3.1).

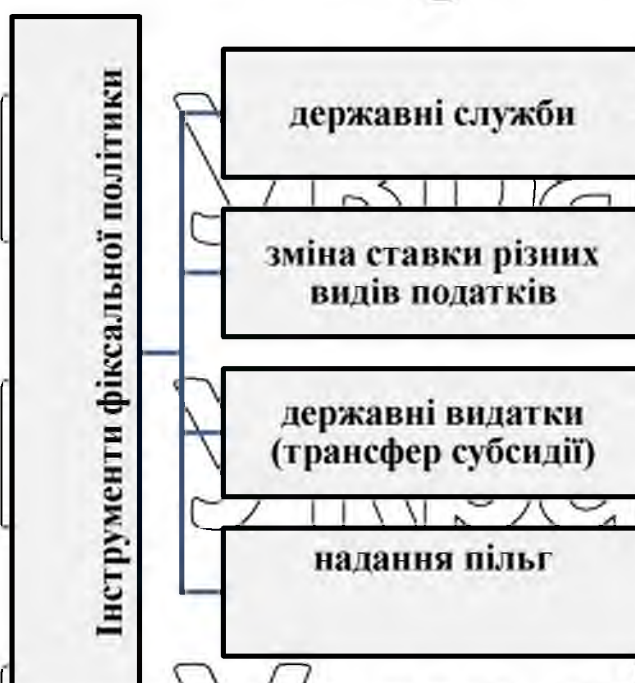

Рисунок 3.1 – Інструменти фіскальної політики

Розроблено автором на основі джерела [53]

До інструментів фіскальної політики належать державні субсидії, маніпулювання різними видами податків (акцизи, ПДВ, ПДФО) шляхом зміни податкової ставки. До інструментів фіскальної політики належать також трансфертні платежі та інші види державних витрат. Іншим інструментом є настанова щодо продуктивності. Завдяки своєму способу дії вони здатні стимулювати та збалансувати економіку. Платники податків, які зазвичай перебувають у гіршому становищі, отримують стимулюючі витрати.

Макроекономічні наслідки реалізації податкової політики слід розглядати як вплив зменшення або збільшення витратів і доходів, а також зміни ставок податків. Зменшення витратів загалом негативно впливає на зростання ВВП, але залежно від частки уряду воно може бути незначним і суттєво не впливати на загальне споживання.

Крім того, скорочення витрат негативно впливає на приватні інвестиції та може дестабілізувати ціни на нерухомість, призвести до швидкого падіння цін на акції (у країнах з розвиненими фондовими біржами) та знецінення реального обмінного курсу. Подібні наслідки спостерігаються при підвищенні податкових ставок. Зменшення податків і збільшення витрат мають протилежний ефект: вони позитивно впливають на ВВП і приватні інвестиції, а також на ціни акцій і власності, а також призводять до зростання реального ефективного обмінного курсу [53].

Податки мають вирішальне значення для формування державних доходів і, таким чином, визначають здатність здійснювати державні витрати, що включає фінансування програм охорони здоров'я, освіти та інфраструктури та забезпечення безпеки громадян. Тому податкова політика має значний вплив на суспільство в цілому. Розробка та реалізація податкової політики безпосередньо залежить від технологій, що використовуються державними адміністраціями, які допомагають урядам ефективніше впроваджувати політику, отримувати кращу інформацію та створювати кращі системи. Добре структурована система оподаткування має забезпечувати пропорційність і чіткість оподаткування (а не свавілля), а спосіб сплати податків — зручний для платників податків.

Слід зазначити, що поширення проциклічної фіскальної політики в Україні підтверджено в роботах Пероті Р., Камінського Г., Талві Е., Веги К., Ілзецького Е. Недостатня гнучкість фіскальної політики для антициклічної реакції та зниження негативного впливу на довгострокові інвестиції та економічне зростання Росії в нашій країні визначається рядом факторів, що визначають специфіку перебігу соціально-економічних процесів.

1. Значна залежність від зовнішнього фінансування разом із недосконалістю ринку капіталу та відповідною проциклічністю кредитного циклу відображається в подібній динаміці потоків капіталу.

2. Значна залежність економіки від кон'юнктури світового ринку.

3. Слабке інституційне забезпечення економічних процесів, у тому числі високий рівень корупції

4. Накопичений незадоволений соціальний попит, що ускладнює застосування антициклічних заходів у період економічного буму та відповідне накопичення фінансової гнучкості.

5. Слабкість автоматичних стабілізаторів, що ускладнює отримання кейнсіанського ефекту від антициклічної політики, переважно через неефективне або обмежене застосування прогресивної шкали податку на прибуток.

Більш детальний розгляд чинників, що становлять потенціал реалізації антициклічного ефекту фіскальної політики, вимагає розгляду поняття «фіскальний простір», спорідненого з поняттям фіскальної гнучкості та безпосередньо пов'язаного з поняттям фіскальної гнучкості. (Таблиця 3.1.).

Як і фінансова гнучкість, концепція фіскального простору означає наявність резерву варіантів фінансування для додаткових потреб, які можуть виникнути. Так, П. Хеллер, який запропонував погляд на феномен фіскального простору, ототожнює його з додатковими можливостями державного бюджету отримати ресурсну підтримку для фінансування необхідних потреб за умови збереження стабільності фінансової ситуації або бюджетної стабільності бізнесу.

Таблиця 3.1.
Теоретичні підходи до трактування фіскального простору

Автор(-и), джерело	Трактування
ООН [54]	Фіскальний простір – це спроможність держави мобілізувати ресурси для

	подолання бідності та досягнення цілей розвитку тисячоліття
Хеллер П. [55]	Фіскальний простір – додаткові можливості державного бюджету мати ресурсне забезпечення для фінансування необхідних потреб за умови підтримання стійкості фінансової позиції або стабільності економіки. Неможливість обслуговувати державний борг і вірогідність дефолту або зростання інфляції – це суттєві обмежуючі фактори реалізації фіскального простору
Занді М., Ченг Х., Паккард Т. [56]	Фіскальний простір – це різниця між фактичним рівнем державного боргу по відношенню до ВВП та його граничним значенням, порушення якого призведе до дефолту країни
МВФ [57]	Фіскальний простір – це, з одного боку, можливості для додаткових суспільних заощаджень через раціоналізацію витрат і податкову реформу, з іншого – додаткові ресурси, що можуть бути мобілізованими через позики та гранти
Хортон М., Іванова А. [58]	Фіскальний простір – простір маневру в бюджеті держави, що дозволяє зрівноважити пропозицію бюджетних ресурсів з потребами без значного зростання ризику порушення стійкості його фінансового стану або стабільності економіки
Острі Дж., Гошатиш Р. та ін. [59]	Фіскальний простір – здатність фінансування бюджетного дефіциту за умови відсутності виникнення негативних ефектів у вигляді зниження ділової активності приватного сектора економіки, різкого збільшення вартості фінансування і фіскальної стійкості
Комітет розвитку Міжнародного банку [60]	Фіскальний простір – це спроможність держави здійснювати витрати без

	порушення своєї платоспроможності, а саме, поточної та майбутньої спроможності сплачувати свої борги. Визначається різницею між фактичним рівнем витрат держави та максимальним, при якому не порушується платоспроможність
Рой Р. [61]	Фіскальний простір – це фінансування, яке потенційно можливе для держави як результат конкретних дій із реалізації політиці, що посилює мобілізацію ресурсів, а також реформ, необхідних для підтримання та посилення ефективності управління цим процесом, покращення умов їх реалізації з боку інституційної та економічної середовища, задля досягнення визначеної сукупності цілей розвитку
Перехрестова Л., Д'якова Є. [62]	Фіскальний простір (бюджетна ємність) – можливий обсяг витрат бюджету, що визначається, з одного боку, розміром бюджетного потенціалу, трансфертів і позик, а, з іншого – ефективністю та результативністю бюджетних витрат
Єфіменко Т. [63]	Фіскальний простір (у широкому сенсі) – окреслює можливості уряду отримати і використати додаткові бюджетні ресурси для досягнення визначеної мети з урахуванням обмежень, обумовлених необхідністю фіскальної стійкості в середньо- й довгостроковому періодах
Вікіпедія	Фіскальний простір – це гнучкість влади відносно збільшення величини державних витрат за умовою збереження фінансової спроможності

Наступним етапом нашого дослідження є висвітлення поточного стану українсько-швейцарських відносин у податковому середовищі (просторі). Оскільки Швейцарія є досить розвинутою країною в економічному плані, вона

надає допомогу та підтримку іншим країнам, у тому числі, наприклад, Україні, допомагає біженцям, які отримали статус S.

На нашу думку, для того, щоб співпраця між Україною та Швейцарією стала більш ефективною, необхідно, перш за все, модернізувати наше податкове середовище за допомогою ефективного досвіду Швейцарії, а саме делегувати податкові повноваження місцевій владі.

Підсумовуючи, у випадку зі Швейцарією податки є похідною від успішно функціонуючої економіки, а парадокси «шведської моделі» - це не фінансова чи політична дилема, а етична дилема. Усі розуміють: система соціальних гарантій, невід'ємна складова ядра загального добробуту суспільства, може розвиватися лише за рахунок податків та ефективно функціонуючої системи їх визначення та справляння.

Тому Швейцарія є яскравим прикладом того, як грамотно побудована податкова політика може стати каталізатором стрімкого розвитку економіки та подолання соціальної напруги в суспільстві. І якщо Україна справді хоче покращити умови оподаткування, то варто адаптувати досвід шведів у цій сфері до внутрішньої ситуації, адже мудрий той, хто вчиться на чужих помилках, хоча нам їх і самим вистачає.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

3.3. Співробітництво в аграрній галузі

Органічні продукти стають все більш популярними як в Європі, так і в усьому світі. Для багатьох їх споживання стало способом життя. Зростаючий попит на органічні продукти пояснюється їх перевагами для здоров'я та навколишнього середовища. Просування та поширення органічного землеробства в європейських країнах наразі є центральним елементом аграрної політики. За даними Європейської комісії, Італія, Франція, Іспанія та Німеччина мають близько 200 000 гектарів землі, призначеної для органічного землеробства, що є найбільшим показником у ЄС. В Україні органічне землеробство є одним із найперспективніших напрямків, оскільки має значний потенціал для розвитку цієї галузі та вже досягає певних позитивних результатів.

Світовими лідерами за споживанням органічних продуктів є Швейцарія та Данія – 312 євро на душу населення. Також до топ-5 входять Швеція, Люксембург та Австрія (бл. 200 євро на душу населення) [63]. Оскільки Швейцарія є одним із найбільших споживачів органічних продуктів у світі, мені цікавий ваш досвід.

Кількість ферм у Швейцарії з року в рік зростає. Станом на 2019 рік 6962 фермери виробляють продукцію за стандартами BioSuisse (на 243 одиниці більше, ніж у попередньому році) [64]. Для порівняння: загальна кількість органічних компаній в Україні становить 597 [65]. Станом на 2019 рік загальна площа органічного землеробства Швейцарії становить 169 360 га, що становить 16,2% від загальної сільськогосподарської площі країни. У гірських районах органічно обробляється 24,4% площі, у низинних 10,9% [64].

Для порівняння, в Україні загальна площа земель з органічним статусом становить 233,5 тис. га, що становить 0,7% від усіх земель, які використовуються фермерами [65]. Швейцарія імпортує ті категорії продуктів, яких немає в країні або яких недостатньо для власного виробництва фермерів. Зернові культури та цукрові буряки – найбільш імпортовані за обсягом товари.

Україна не має достатнього попиту на органічні продукти на внутрішньому ринку, тому більшість їх експортується. Це тому, що органічні продукти дорогі, а зарплати в Україні здебільшого низькі. За орієнтовними даними «Органік Стандарт», у 2020 році основними продуктами органічного виробництва (за обсягом), які експортувалися з України, були: кукурудза, пшениця, соєві боби, насіння соняшнику, соняшникова олія тощо (див. табл. 3.2.)

FiBL (Науково-дослідний інститут органічного сільського господарства) зазначає, що все більше українських компаній мають намір експортувати не лише сировину, а й готову, перероблену продукцію. У 2018 році, наприклад, значно зріс експорт органічної соняшникової олії.

Таблиця 3.2.

Топ-10 українських експортованих органічних продуктів (2020 рік) [65]

Топ-10 українських експортованих органічних продуктів, 2020р.	Обсяг, тонн
Кукурудза	150000
Пшениця	90000
Соя	60200
Насіння соняшника	20700
Соняшникова олія	11300
Ріпак	8600

Яблучний сік (концентрат)	5600
Ложина (заморожена)	5500
Спельта	5100
Яблука (свіжі)	4500
Інші продукти	28500
Разом	390000

Швейцарія зацікавлена в тому, щоб допомогти Україні розвивати ринок органічної продукції. Швейцарія фінансує вже другий проект з розвитку цієї галузі в Україні – «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторі України», метою якого є підвищення обізнаності та культури органічного виробництва серед українських фермерів для поширення. Ми бачимо колосальну різницю в показниках зайнятої площі для органічного землеробства в Швейцарії та Україні.

Якщо 169 тис. га у Швейцарії становлять 1/6 усіх сільськогосподарських угідь, а 233 тис. га в Україні лише 0,7% і на них працює лише 597 працівників, то це свідчить про величезний потенціал, який за правильного використання принесе Україні процвітання [66].

Тому ринок органічної продукції активно розвивається. Органічні продукти особливо популярні в промислово розвинених країнах. В Україні ця галузь працює переважно на експорт, оскільки понит на внутрішньому ринку низький через високі ціни на органічну продукцію та переважно низьку заробітну плату населення. Вважаю, що співпраця між Україною та Швейцарією є вигідною для обсягу і має сприяти розвитку конкурентоспроможності цього сектору на європейському ринку.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумок, щодо українсько-швейцарських відносин можна сказати, що Швейцарія є однією з найрозвиненіших країн світу, унікальною державною моделлю та втіленням політичної поведінки, яка уможливлює спротив євроінтеграції. Швейцарія є нейтральною державою, яка зберігає цей статус понад століття, керуючи ним у спосіб, який лише ставить її у вигідне становище.

Нейтралітет Швейцарії відіграє надзвичайно важливу роль на міжнародному рівні. Ми маємо великий досвід у політиці нейтралітету, який загартований на світовій арені. З цієї причини Швейцарія дуже часто бере на себе або їй доручають певні завдання у відносинах між державами, які не підтримують дипломатичних відносин або контактують одна з одною. Посередником виступає Швейцарія.

Що стосується політичного ставлення Швейцарії до України у війні проти Росії, то позитивним сигналом є приєднання Швейцарії до сьомого пакету санкцій ЄС проти країни-агресора.

Тому у своїй роботі ми визначили важливі аспекти та шляхи покращення відносин між Україною та Швейцарією:

1. Політика Швейцарії ґрунтується на миротворчих цілях, оскільки нейтралітет є принципом, який допомагає Швейцарії зберігати свою роль миротворця та особливого партнера на міжнародній арені, і Україна не є винятком.

2. Двостороннє українсько-швейцарське співробітництво має стабільний та динамічний характер, але його необхідно не лише підтримувати, а й розширювати сфери співпраці. Враховуючи потенційні перспективи поглиблення партнерства, доцільно:

- залучення успішного досвіду розширення електронного урядування федерального уряду шляхом розширення партнерства в цифровій сфері. Рейтинг ООН за 2020 рік показує, що федеральний уряд посідає 16 місце, а Україна – 69 місце за рівнем електронного урядування.

- Організація проекту розширення свободи преси та підвищення медіаграмотності населення, що сприятиме розвитку демократизації та прозорості діяльності влади. Згідно зі світовим рейтингом свободи преси Берн посідає 10 місце, а Київ – 97 місце [20].

- Розширення співпраці в науково-освітній сфері з проектом підвищення якості освіти для українців. Швейцарська освітня модель вважається однією з найкращих у Європі, особливо з точки зору взаємодії між профільними навчальними закладами, галузевими асоціаціями та державними установами.

Однак головною умовою збереження ефективного партнерства з Берном є готовність Києва виконувати домовленості та зобов'язання. Зокрема, це стосується судової реформи та збереження незалежності антикорупційних інституцій.

3. Розпочати українсько-швейцарський кібердіалог, який би став платформою для обміну інформацією про потенційні загрози та протидію. Український досвід посилення безпеки комп'ютерних мереж стане в нагоді Берну, який також підданий російським хакерам.

4. Розпочати проект підвищення свободи преси та медіаграмотності серед населення, що сприятиме більшій демократизації та прозорості діяльності влади.

Гв цьому напрямку Швейцарія знаходиться на високому рівні розвитку і значно випереджає Україну: у світовому рейтингу свободи преси Берн посідає 10 місце, а Київ – 97 місце.

5. Налагодження співробітництва у сфері охорони навколишнього середовища з використанням загальнодержавного досвіду переходу на чисті відновлювані джерела енергії, які є економічно ефективними з точки зору підвищення безпеки постачання та зменшення шкідливого впливу на навколишнє середовище та здоров'я населення громадян, а також підвищення конкурентоспроможності економіки на світовому ринку чистих технологій.

6. Розширити співпрацю в науковій та освітній сферах із проектом щодо підвищення якості освіти для українців, адже швейцарська модель вважається

однією з найкращих у Європі, особливо щодо взаємодії профільних навчальних закладів із галузевими організаціями та державними установами.

7. Швейцарська Конфедерація віддана справедливості та підтримує Україну в її боротьбі з російською військовою агресією. Приєднання Верховної Ради до реабілітаційної політики колективного Заходу стало важливим чинником як для допомоги Україні, так і для підтримки чесної боротьби нашої держави і суспільства за свою незалежність і принципів демократичного розвитку, характерних для Швейцарії та Швейцарії для демонстрації всьому світу. світ. країн євроатлантичного регіону. Підтримка та тверда позиція Ради Безпеки є не більш важливою, оскільки Швейцарія стала постійним членом Ради Безпеки ООН у червні цього року. Все це вселяє не більшу впевненість у перемозі України в її протистоянні імперським устремлінням Росії.

8. Для проведення подальших реформ у промисловій сфері необхідно: розробити та прийняти базовий закон у сфері промислового регулювання та промислової політики, який визначає мету, завдання, принципи та інструменти реалізації промислової політики; Укладення та затвердження основоположних для розвитку промисловості документів – стратегії розвитку промислового комплексу на період до 2025 року, державної програми розвитку вітчизняних промислових підприємств, стратегії розвитку високотехнологічних галузей промисловості, промислові програми на період до 2025 року та на їх основі; Прискорення реформування та забезпечення системного перегляду регуляторної сфери з метою вдосконалення системи видачі дозволів, розробки та затвердження ліцензійних умов ліцензованої діяльності, приведення правової сфери у сфері технічного регулювання до стандартів ЄС, розробки власного законодавства - регулювання в промисловості; допрацювати законопроекти, що регулюють електронні комунікації, хмарні технології та кібербезпеку, створити систему державної підтримки розвитку індустрії програмного забезпечення; посилення контролю за виконанням Закону України «Про державну підтримку розвитку індустрії програмного забезпечення», забезпечення комплексної підтримки інтеграційних процесів між українськими

ІТ-компаніями, університетами, науковими установами та промисловими виробниками; Одним із пріоритетних напрямків є пошук підтримки для формування та розвитку в Україні інноваційних кластерів з виробництва наукомісткої високотехнологічної продукції.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кружков В. Н. 200 лет без войн. Швейцарский нейтралитет в новом веке / В. Н. Кружков, О. К. Марков // – М : Международная жизнь, 2002. – № 8. – С. 23-26.

2. Marvin A. Neutralität der Schweiz [Online-Ressource] // GeschichteWissen. – URL: <http://geschichte-wissen.de/politik/602-neutralitaet-der-schweiz.html>. – Titelbild.

3. Бараш Ю., Іжак О., Мерніков Г. Європейський нейтралітет і невизнанняєсть України: Монографія. Під ред. д-ра техн. наук, професора А. І. Шевцова – Дніпропетровськ : ДФ НІСД, 2002. – 166 с.

4. Манжола В. А., Вдовенко В. М. Нейтралітет та позаблоковість у європейській системі міжнародних відносин: Монографія. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. – 167 с.

5. Килимник Ю. Форпости реального миру. У пошуках гарантій безпеки для України [Електронний ресурс] // День. Світові дискусії. – № 158 / 8 вересня. – 2009. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/svitovi-diskusiyi/forposti-realnogo-miru>. – Назва з екрану.

6. Антошкін В., Цвірова В. Трансформації концепції нейтралітету та позаблоковості європейських країн в умовах глобалізації // Стратегічні пріоритети. – № 2 (27). – 2013. – С. 161-167

7. Мельник О., Клименко В. Нейтралітет у євроатлантичному вимірі: історія та сучасність // Національна безпека та оборона. – 2012. – № 2-3. – С. 38-44.

8. Капінус О. А. Євроінтеграційна складова внутрішньої і зовнішньої політики Швейцарської Конфедерації / О. А. Капінус // Науковий вісник «Гілея». – Випуск 57 (№ 2). – Київ, 2012. – С. 655.

9. Loeffel U. Swiss Neutrality and Collective Security: the League of Nations and the United Nations / U. Loeffel // Naval Postgraduate School. Thesis. – 2010. – P. 65–66.

10. Бараш Ю. Н. Європейський нейтралітет і невизначеність України : [монографія] / Під ред. д. техн. н., професора А. І. Шевцова / Ю. Н. Бараш, О. І. Їжак, Г. І. Мерніков. – Дніпропетровськ : ДФ НІСД, 2002. – С. 7

11. Веденєєв Д. Становлення зовнішньополітичної служби України, 1917–1920: Дис. ... канд. іст. наук. – К., 1994. – 209 с.; Заруда Т.В. Зовнішньополітична діяльність уряду Української Держави, 1918 р.: Дис. ... канд. іст. наук. – К., 1995. – 189 с.; Соловйова В.В. Дипломатичні представництва Української Народної Республіки в країнах Центральної Європи за доби Директорії (1918–1920 рр.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 1999. – 20 с. та ін.

12. Дорошенко Д. Мої спомни про недавнє минуле (1914–1920 роки). – К., 2007. – С. 273.

13. Політичні відносини між Україною та Швейцарією. Посольство України в Швейцарській Конфедерації та в Князівстві Ліхтеншейн (за сумісництвом). URL: <https://switzerland.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/366-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-shvejcarijeju>

14. Graf A., Lanz D. Conclusions: Switzerland as a paradigmatic case of small-state peace policy? // Swiss Political Science Review. 2013. Vol. 19, № 3. – P. 35–39.

15. Vienna Convention on Diplomatic Relations. Vienna, 18 April 1961. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf

16. Fischer, T. Switzerland's good offices: a changing concept, 1945 – 2002. Zurich: Forschungsstelle für Internationale Beziehungen, 2002. 36 p.

17. Українсько-швейцарські відносини: актуальний стан та перспективи розвитку. Adastra URL: <https://adastra.org.ua/blog/ukraynshvejcarski-vidnosini-aktualnij-stand-ta-perspektivi-rozvitku>

18. Міжрегіональне співробітництво між Україною та Швейцарією. Посольство України в Швейцарській Конфедерації та в Князівстві Ліхтеншейн (за сумісництвом). URL: <https://switzerland.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/370-mizhregionalyne-spirobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-shvejcarijeju>

19. Index details: data of press freedom ranking 2021. Reporters without borders. URL: <https://rsf.org/en/ranking-table>

20. Швейцарія запровадила додаткові санкції проти РФ. URL: https://lb.ua/world/2022/08/03/525191_shveysariya_zaprovadila_dodatkovy.html

21. Позиція Швейцарської Конфедерації щодо війни Росії проти України. URL: <https://ivimas.gov.ua/viina-rf-proty-ukrainy/pozytsiia-shveitsarskoi-konfederatsiia-shchodo-viiny-rosii-proty-ukrainy.html>

22. Швейцарія приєдналась до сьомого пакета санкцій ЄС проти РФ. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/08/3/689968/>

23. Lending M. Change and Renewal. Norwegian foreign cultural policy 2001-2005. Report. / <http://www.odm.dep.no/ud/english/doe/reports>.

24. Квасов О. К. Внешние культурные связи. Дипломатическая деятельность по развитию культурного сотрудничества. – М.: Изд-во Дипломатической Академии МИД России, 1998. – С. 36.

25. Сборник материалов круглых столов «Национальная культура в условиях глобализации» и «Политика и культура в диалоге цивилизаций». – М.: Издательство Дипломатической Академии МИД России, 2004. – 162 с.

26. Wyszomirski M. J., Dewey P. International Issues in Cultural Policy and Administration: A Conceptual Framework for Higher Education / <http://www.culturalpolicy.org>.

27. Sablosky J. A. Recent Trends in Department of State Support for Cultural Diplomacy: 1993- 2002. / <http://www.culturalpolicy.org>.

28. Cummings M. C. Cultural Diplomacy and the United States Government: a Survey. Center for Arts and Culture, 2003 / <http://www.culturalpolicy.org>.

29. Mulcahy K. V. Cultural Diplomacy and the Exchange Programs: 1938-1978 // The Journal of Arts Management, Law and Society. – 1999. – Vol. 29, № 1 (Spring). – P.1.

30. Nye J. Soft Power: the means to success in World Politics. – N. Y.: Perseus Publishing, 2004. – 191 p.

31. Schneider C. P. Culture Communicates: US Diplomacy that Works. Discussion Papers in Diplomacy / <http://www.clingendael.nl/publications/2004>

32. Schneider C. P. Diplomacy that works: «best practices» in cultural diplomacy / <http://www.culturalpolicy.org>.

33. Ожеван М. А., Кучмій О.П. Культурна дипломатія // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. // Редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. – К.: Знання України, 2004. – Т. 1. – С. 380-381.

34. Djian J.-M. La diplomatie culturelle de la France a vau l'eau // Le Monde diplomatique. – 2004. – Juin. – P. 28.

35. Vidrine H. L'autre grandeur // Le Nouvel Observateur. – 1998. – № 1751. – P. 5-6.

36. Kourhansky J.-J. Relations internationales et culture / <http://www.iris-france.org>.

37. Cerny P. Une politique de grandeur. – Paris: Flammarion, 1986. – 286 p.

38. Murville M. C. citii par Roche F. et Piniau B. Histoires de diplomatie culturelle des origines a 1995. La Documentation Francaise, 1995. – 295 p.

39. Legendre J. Avis presente au nom de la Commission des Affaires culturelles du Senat sur le projet de loi de finances pour 1999, adopte par l'Assemblee Nationale (N 67). – Tome XIII, Francophonie / www.senat.fr.

40. Ministere Rapport des Affaires d'activite etrangeres 2004 // <http://www.diplomatie.gov.fr>

41. Wyszomirski M. J. International Cultural Relations: A Multi – Country Comparison / <http://www.culturalpolicy.org>.

42. Dumas T. L'Europe est l'avenir de la diplomatie francaise // Diplomatie&geopolitique. – 2005. – N 5 / <http://pokitik.tooblog.fr>.

43. .Архієреєв С.І., Волоснікова Н.М., Климова С.О. Міжнародна економіка і міжнародні економічні відносини: навчальний посібник / за ред. проф. Архієреєва С.І., Харків: НТУ «ХП», 2019. – 234 с

44. Hirst, P., Thompson, G. The problem of 'globalization: international economic relations, national economic management and the formation of trading blocs. *Economy and Society*, 1992 21(4), 357–396. doi:10.1080/03085149200000017

45. Щодо пріоритетних напрямів здійснення реформ у промисловості України А. В. Шевченко, Відділ безпеки реального сектору економіки, Національний інститут стратегічних досліджень, жовтень 2017

46. Бобиль В. В., Гненний О. М., Пивоварова Г. Б. До питання оцінки ефективності інвестицій в умовах ризику. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. –

URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8785>

47. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки: постанова КМУ від 28 грудня 2016 № 1056. Режим доступу:

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/>

48. Щодо заходів з подолання кризових тенденцій у промисловості України, викликаних пандемією covid-19. А. В. Шевченко, Національний інститут стратегічних досліджень

49. Промислова політика ЄС. Огляд Доповіді Європейської комісії з промислового розвитку, <https://drive.google.com/file>

50. Звіт щодо промислового розвитку 2020 року. *Industrial Development Report 2020: industrializing in the digital age*. UNIDO

51. Mark Horton and Asmaa El-Ganamy. *Fiscal Policy: Taking and giving away*, 2017. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/basics/fiscpol.htm>

52. Antonio Afonso and Ricardo M. Sousa. *The Macroeconomic Effects of Fiscal Policy*. European Central Bank, 2009. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwp/escwp991>

53. *Fiscal Space in Developing Countries* [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.no.undp.org/content/dam/aplaws/publication/>

54. *Understanding Fiscal Space* / Peter S. Heller [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/pdp/2005/pdp04.pdf>

55. Fiscal Space: A New Gauge of Sovereign Risk [Electronic resource]. – Mode of access : https://www.economy.com/dismal/article_free.asp?cid=226883

56. Back to Basics. Fiscal Space: What It Is and How to Get It [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2005/06/basics.htm>

57. Horton M. The Size of the Fiscal Expansion: An Analysis for the Largest Countries / M. Horton, A. Ivanova. – Feb 2009 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2009/020109.pdf>

58. Ostry J. Fiscal Space // Jonathan D. Ostry, Gghosh Atish R., Kim Jun I., Mahvash S. Quareshi // IMF Working Paper. – 2010.

59. Fiscal policy for growth and development. Attached for the April 23, 2006, Development Committee Meeting is a background report entitled 'Fiscal Policy for Growth and Development: An Interim Report. [Electronic resource]. – Mode of access : <http://siteresources.worldbank.org/DEVCOMMIT/Documentation/20890698/>

60. Fiscal space for what? Analytical issues from a human development perspective/ Roy R., Heuty A., Letouze E. – 2007 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.undp.org/>

61. Перекрестова Л. В. Увеличение бюджетной ёмкости территории на основе эффективного бюджетного регулирования / Л. В. Перекрестова, Е. Б. Дьякова // Национальные интересы: приоритеты и безопасность. – 2011. – № 30 (123). – С. 21 – 28.

62. Єфименко Т. І. Формування фіскального простору економічних реформ // Т. І. Єфименко // Фінанси України. – 2011. – № 4. – С. 3 – 23.

63. Дослідження FiBL 2020 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://statistics.fibl.org/>

64. Organic sector numbers (2019) [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.biosuisse.ch/media/ueberuns/Medien/BioInZahlen/JMK2020/EN/bio_in_zahlen_2019_e.pdf

65. Органічний ринок в Україні. Інформаційний бюлетень від 12.02.2020 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://organicinfo.ua/wpcontent/uploads/2020/02/UAOrganic_fact_sheet_2020-UA-1.pdf

66. Органічний ринок 2019 – про що говорять цифри [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://organicinfo.ua/news/organic-market2019/>

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України